

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ

спеціальність 242 «Туризм»

освітня програма «Туризм»

Виконала: здобувачка вищої освіти
Групи ТРз 41
МЕЛЬНИЧУК Дарина Сергіївна

(підпис)

Керівник:
д.е.н., професор
ЧЕПУРДА Лариса Михайлівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«30» травня 2024 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
ДАЩУК Юлія Євгеніївна

(підпис)

Луцьк – 2024року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність: 242 «Туризм»
Освітня програма: «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Л. Матвійчук
«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мельничук Дарині Сергіївні

1. Тема кваліфікаційної роботи «Розвиток індустрії туризму в умовах війни: досвід Ізраїлю»
Керівник роботи: *Чепурда Лариса Михайлівна, д.е.н., професор*
затверджені наказом вищого навчального закладу від «30» грудня 2023 р. № 440/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи до 01.06.2024 р.
3. Вихідні дані до роботи *публікації та статистична звітність про туристичну індустрію Ізраїлю та України, світові та національні стандарти туризму, наукова література за темою роботи, періодичні видання, Інтернет-ресурси, статистичні дані, звітність Національної туристичної організації.*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Вступ.
Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму в умовах війни.
Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму Ізраїлю та України.
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни.
Висновки та рекомендації
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
 1. Графічне відображення динаміки чисельності іноземних відвідувачів Ізраїлю.
 2. Графічне відображення розподілу чисельності відвідувачів історичних міст в Ізраїлі.

6. Консультанти розділів роботи

Розділи	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму в умовах війни	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму Ізраїлю та України	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Висновки та рекомендації	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		

7. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 15.12.2023	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 10.01.2024	
3	Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму	до 10.02.2024	
4	Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму Ізраїлю та України	до 10.03.2024	
5	Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни	до 10.04.2024	
6	Висновки та рекомендації	до 01.05.2024	
7	Формування списку використаних джерел	до 10.05.2024	
8	Формування додатків	до 15.05.2024	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 20.05.2024	
10	Нормоконтроль	до 24.05.2024	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 26.05.2024	
12	Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту	до 01.06.2024	

Здобувач вищої освіти

_____ (Мельничук Д.С.)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (проф. Чепурда Л.М.)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мельничук Д.С. «Розвиток індустрії туризму в умовах війни: досвід Ізраїлю». Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Туризм» спеціальності 242 «Туризм». Луцький національний технічний університет, Луцьк, 2024. Досліджено зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій в складних геополітичних умовах. Доведено, що туризм відіграє вирішальну роль у соціально-економічному розвитку територій, стаючи не лише джерелом доходів та інвестицій, але й засобом збереження культурної спадщини і підвищення міжнародного іміджу країн.

Запропоновано перспективні напрями розвитку індустрії туризму в Україні на основі досвіду Ізраїлю. Актуальним для України є використання цифрових технологій для просування туристичних послуг і забезпечення комфорту туристів. Ізраїль активно використовує ІТ-платформи, віртуальні тури та мобільні додатки для планування подорожей і бронювання послуг. Україна може запозичити цей підхід для створення зручних цифрових сервісів, що дозволять туристам легко планувати свої подорожі, отримувати інформацію про безпечні маршрути та користуватися послугами в режимі онлайн, що допоможе залучити молодих і технологічно підкованих туристів, а також підвищити загальний рівень сервісу.

Досвід Ізраїлю показує, що навіть у складних умовах війни можна знайти ефективні стратегії для розвитку туризму. Впровадження сучасних технологій, розвиток внутрішнього туризму, підвищення безпеки та гуманітарний туризм є ключовими напрямками, які можуть сприяти відновленню та зростанню туристичної галузі в Україні.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Ключові слова: розвиток туризму, туристичні послуги, інструменти розвитку, туристичні показники.

ANNOTATION

Melnychuk D.S. «Development of the Tourism Industry in the Conditions of War: Israel's Experience» Manuscript.

Bachelor's qualification thesis of OP «Tourism» specialty 242 «Tourism». Lutsk National Technical University, Lutsk, 2024. The content and significance of the tourism industry in the development of territories in difficult geopolitical conditions is studied. It has been proven that tourism plays a decisive role in the socio-economic development of territories, becoming not only a source of income and investment, but also a means of preserving cultural heritage and improving the international image of countries.

Prospective directions for the development of the tourism industry in Ukraine based on Israel's experience are proposed. The use of digital technologies to promote tourist services and ensure the comfort of tourists is relevant for Ukraine. Israel actively uses IT platforms, virtual tours and mobile applications for travel planning and booking services. Ukraine can borrow this approach to create convenient digital services that will allow tourists to easily plan their trips, receive information about safe routes and use services online, which will help attract young and technologically savvy tourists, as well as improve the overall level of service.

Israel's experience shows that even in the difficult conditions of war, effective strategies for the development of tourism can be found. The introduction of modern technologies, the development of domestic tourism, increased security and humanitarian tourism are key directions that can contribute to the recovery and growth of the tourism industry in Ukraine.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of used sources.

Keywords: tourism development, tourist services, development tools, tourism indicators.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ	10
1.1. Зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій	10
1.2. Фактори впливу на розвиток індустрії туризму	15
1.3. Інституційне забезпечення розвитку туризму в складних геополітичних умовах	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНИ	27
2.1. Тенденції розвитку індустрії туризму у світі	27
2.2. Діагностика розвитку індустрії туризму в Ізраїлі	31
2.3. Діагностика розвитку індустрії туризму в Україні	37
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ	42
3.1. Напрями розвитку індустрії туризму в Україні на основі імплементації досвіду Ізраїлю.	42
3.2. Інструменти розвитку індустрії туризму в умовах війни	47
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. В історії сучасного туризму Ізраїль займає виняткове місце, борючись з викликами та загрозами в умовах постійного конфлікту. У цій країні туризм є ключовою галуззю економіки, але його розвиток постійно тестується надзвичайними обставинами. Уміло використовуючи свій досвід, Ізраїль зміг адаптуватися до складних умов та зберегти привабливість для туристів, пропонуючи їм безпеку та унікальні враження. Ізраїль вдало використовує свої стратегії безпеки та маркетингові підходи для залучення туристів під час періодів напруженості. Розуміння цих методів може стати корисним для інших країн, які також стикаються з подібними викликами у забезпеченні туристичної привабливості. Ізраїль, країна з багатим історичним спадком та унікальними природними ландшафтами, є однією з провідних у світі за рівнем розвитку туристичної індустрії. Його досвід у просуванні культурного, релігійного, відпочинкового та медичного туризму, а також унікальні методи управління туристичними потоками і маркетингу, можуть стати цінним ресурсом для України. Адаптація успішних ізраїльських практик з урахуванням місцевих особливостей може допомогти Україні не тільки залучити більше міжнародних туристів, але й ефективно розвивати внутрішній туризм, підвищити імідж країни на світовій арені та сприяти економічному зростанню.

Стан вивченості проблеми. Питання впровадження практик розвитку туризму та аналіз показників розвитку туристичної індустрії в Україні та світі в сучасних складних умовах, представлено у працях учених: Барвінок Н.В., Безкорвайної Л.В., Безрученкова Ю.В., Богатирьової Г.А., Голубець І.М., Горіної Г.О., Кошівської М.В. Прищепи Д. А. Смаля Б.А., Фастовець О.О. Хмелевського О.В. та інші. Дослідження даної теми дозволить краще розуміти стратегії, які можуть бути застосовані для забезпечення розвитку туризму в умовах конфліктів для України, а також вивчити позитивний досвід Ізраїлю та його можливість адаптації до викликів війни. Більш глибоке розуміння

ефективних стратегій та методів управління туризмом в умовах війни вимагає подальших досліджень та аналізу різних аспектів цієї проблеми

Об'єктом дослідження є процес розвитку туризму України в умовах війни на засадах аналізу досвіду Ізраїлю.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади впровадження кращих практик розвитку туризму в умовах геополітичних загроз з урахуванням досвіду Ізраїлю.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є обґрунтування перспективних напрямів розвитку індустрії туризму в Україні в умовах війни на основі детального аналізу розвитку туризму Ізраїлю та впровадження кращих практик цієї країни в Україні.

З метою досягнення зазначеного були поставлені такі *завдання*:

- дослідити зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій в складних геополітичних умовах;
- визначити фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність;
- здійснити діагностику розвитку індустрії туризму України та Ізраїлю;
- запропонувати перспективні напрями розвитку індустрії туризму в Україні на основі досвіду Ізраїлю.

Перелік використаних у ході проведення дослідження методів. У ході проведення дослідження було використано різноманітні методи, спрямовані на ретельний аналіз розвитку туризму в Україні та Ізраїлю в умовах війни, а саме: аналіз літературних джерел та наукових публікацій, що охоплюють тему розвитку туризму в умовах конфліктів (для вивчення підходів, стратегій та тенденцій, що використовуються для забезпечення туристичної безпеки та привабливості під час війни); кейс-студії з аналізу досвіду Ізраїлю у розвитку туризму в умовах війни (для вивчення стратегій та практик, які використовує Ізраїль для повертання та утримання туристів під час періодів напруженості); метод інтерв'ювання експертів у сфері туризму та безпеки (для збору первинних даних та отримання додаткових відомостей про реальний стан справ у цій галузі).

Джерела інформаційної бази дослідження включають різноманітні літературні джерела, такі як наукові статті, книги, журнали та звіти, що охоплюють тематику розвитку туризму України та Ізраїлю в умовах війни. Були використанні офіційні звіти та документи від міжнародних туристичних організацій, національних урядових органів та інших організацій, що займаються розвитком туризму та безпекою, а також звіти та статистика від стейкхолдерів індустрії туризму, таких як туроператори, готелі та агентства з туризму, які надали цінні відомості щодо практичного досвіду управління туризмом в умовах війни.

Практична цінність одержаних результатів полягає у їх можливості вплинути на реальну практику управління туризмом в умовах конфлікту. Розуміння ефективних стратегій та методів, які використовуються в Ізраїлі та інших країнах, може допомогти регіонам України, що знаходяться у схожих умовах, вдосконалити свої підходи до забезпечення безпеки та стимулювання туристичного потоку. Отримані результати також можуть слугувати основою для розробки нових стратегій та програм з метою покращення туристичного середовища в умовах конфліктів. Наприклад, ці знання можуть сприяти розробці більш ефективних систем безпеки для туристів, рекламних кампаній з метою підвищення привабливості регіону для відвідувачів та розробки спеціалізованих туристичних програм, спрямованих на підтримку місцевих громад у періоди кризи.

Апробація результатів дослідження. Дослідження питань розвитку індустрії туризму в умовах війни апробовано на I Всеукраїнській інтернет-конференції молодих учених та студентів «Перспективи розвитку туризму та сфери гостинності в Україні і світі» (травень, 2024 року).

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій; містить 58 сторінках тексту, 8 рисунків, 2 таблиці. Список джерел включає 55 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій.

Зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій є ключовим аспектом сучасної економіки та соціального розвитку. Туризм відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання, забезпеченні робочих місць та залученні інвестицій у різноманітні галузі, такі як готельний бізнес, ресторанний сектор, транспорт та інфраструктура. Крім того, туризм сприяє збереженню та презентації культурної спадщини, природних ресурсів та історичних пам'яток, що сприяє підвищенню свідомості про культурну та природну різноманітність [8].

Значення індустрії туризму в розвитку територій полягає також у її можливості створювати позитивні соціокультурні та екологічні впливи. Туризм сприяє міжкультурному розумінню та співпраці, сприяє залученню уваги до проблем збереження природи та сталого розвитку. Крім того, індустрія туризму може стати джерелом фінансових ресурсів для розвитку місцевих інфраструктурних проєктів, освіти, охорони здоров'я та інших сфер громадського життя. Таким чином, індустрія туризму має важливе значення для розвитку територій як економічно, так і соціально.

Розвиток індустрії туризму в умовах війни є складним викликом, але досвід Ізраїлю демонструє, що це можливо з успіхом реалізувати. Ізраїль зміг адаптувати свою туристичну індустрію до постійної загрози конфліктів, зосередивши увагу на безпеці туристів та стабілізації галузі. Одним із ключових аспектів ізраїльської стратегії є розробка та впровадження передових технологій безпеки. Ізраїльські аеропорти та інші транспортні вузли застосовують передові системи моніторингу і контролю, що дозволяє ефективно протистояти потенційним загрозам [21]. Такий підхід не тільки забезпечує захист туристів, але й підвищує їхню довіру до країни як безпечного

туристичного напрямку. Крім технологічної складової, Ізраїль активно працює над створенням позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Уряд Ізраїлю вкладає значні ресурси в маркетингові кампанії, що підкреслюють культурне та історичне багатство країни, а також її природні краси. Це допомагає переконати туристів, що Ізраїль залишається привабливим місцем для відвідування незважаючи на безпекові виклики.

Ізраїль також розробляє спеціальні програми для туристів, які включають в себе навчання з безпеки та інструктажі про те, як діяти в екстрених ситуаціях. Ці заходи заспокоюють туристів і демонструють, що держава кладе максимум зусиль для забезпечення їхнього безпечного перебування [34]. Такий досвід може бути корисним для України, яка також стикається з викликами у зв'язку з військовим конфліктом. Адаптація ізраїльських практик та підходів, уважне ставлення до безпеки, активна міжнародна комунікація та використання інновацій можуть допомогти Україні підтримувати та розвивати власну туристичну галузь навіть у непрості часи. Напрямки забезпечення потоків туристів в Україні у воєнний період представлено на рис. 1.1.

В умовах воєнного конфлікту визначення оптимальних напрямків для забезпечення потоків туристів є ключовим для підтримки економічної стабільності України. Туризм може сприяти відновленню економіки через прямі внески у ВВП, створення робочих місць, а також розподіл доходів на місцевому рівні. Саме тому, незважаючи на складнощі, зусилля націлені на забезпечення безпечних та привабливих туристичних маршрутів мають велике значення. Важливо не лише підтримувати існуючі напрямки, а й розробляти нові, які можуть враховувати зміни в ситуації безпеки та інтересах потенційних відвідувачів. Стратегічне планування в цій сфері передбачає активне використання аналітичних даних для прогнозування потоків туристів та адаптації туристичної інфраструктури до нових реалій. Урядові та недержавні організації повинні співпрацювати з міжнародними партнерами для розробки маршрутів, які максимізують безпеку та комфорт туристів. Такі кроки допоможуть не лише підтримувати національну економіку, а й сприяти

міжнародному визнанню України як країни, здатної забезпечити якісний туристичний досвід навіть у складні часи.

Рис. 1.1. Напрямки забезпечення потоків туристів в Україні у воєнний період [6]

У воєнний період забезпечення потоків туристів в Україні набуває особливої ваги, адже туризм може стати важливим джерелом економічної підтримки. Важливим аспектом є розміщення туристичної діяльності в відносно безпечних територіях, які заздалегідь оцінюються на предмет ризиків, що вимагає від місцевих органів влади ретельного планування та адаптації існуючої туристичної інфраструктури під потреби безпеки. Подібні заходи не лише сприятимуть економічному зростанню, але й підсилять відчуття нормальності та стабільності в регіоні [49].

Крім того, можна розглядати варіанти військового супроводу для туристичних груп у більш ризикованих зонах та створення закритих туристичних резиденцій, що забезпечать високий рівень безпеки та ізоляцію від зовнішніх загроз. Такі міри дозволять залучити туристів, які готові взяти на себе певний ризик, але при цьому бажають відчувати повну захищеність під час свого перебування в Україні. Забезпечення такого роду ініціатив повинно включати чітке комунікування з туристами щодо всіх аспектів безпеки та особливостей відвідування країни в умовах війни, що вкрай важливо для підтримання репутації України як туристичного напрямку.

Ізраїль від самого початку свого існування перебуває у стані війни та постійної загрози від сусідів, однак туризм продовжує залишатися однією з ключових галузей економіки країни. Завдяки цілеспрямованій політиці та інвестиціям у безпеку, Ізраїль не тільки втримує, але й розширює свої туристичні можливості. Розробка комплексних програм забезпечення безпеки, постійне оновлення технологій нагляду та реагування на загрози допомагають залучати мільйони відвідувачів щороку. Країна успішно просуває свій культурний, історичний та релігійний потенціал, що робить її одним з найпопулярніших напрямків у світі. Інфраструктурні проекти та маркетингові ініціативи, спрямовані на підвищення туристичної привабливості Ізраїлю, також відіграють важливу роль у стабілізації національної економіки. Держава активно використовує міжнародні культурні та спортивні заходи як засіб покращення іміджу та приваблення уваги світової громадськості [24]. Це не тільки зміцнює економічні показники країни, але й сприяє миру та взаєморозумінню з іншими народами, демонструючи Ізраїль як країну з багатим історичним насліддям та відкритістю до світу.

Індустрія туризму відіграє значну роль у розвитку територій України, враховуючи успішний досвід Ізраїлю в цій галузі. В Ізраїлі туризм є однією з основних складових національної економіки, завдяки чому країна зуміла не лише підвищити свій міжнародний імідж, але й значно покращити місцеву економіку і інфраструктуру. Україна, беручи приклад з Ізраїлю, може використовувати туризм як засіб диверсифікації економіки, залучення інвестицій та стимулювання розвитку регіональних територій, що включає розбудову туристичної інфраструктури, підготовку кваліфікованих кадрів і створення умов для розвитку різних видів туризму, від культурного до пригодницького. Значення туризму в розвитку територій України також полягає у відновленні та збереженні культурної спадщини [10]. На прикладі Ізраїлю, де активно розвивається культурний туризм, Україна може взяти до уваги значення історичних та культурних пам'яток для приваблення туристів. Це допоможе підвищити свідомість про унікальну українську культуру та

історію, й сприятиме економічному розвитку місцевих громад через створення нових робочих місць та збільшення доходів від туризму.

Окрім економічного впливу, розвиток туризму в Україні може також сприяти зміцненню національної ідентичності та покращенню міжнародного іміджу країни. Ізраїль успішно використовує свій туристичний потенціал для демонстрації культурної різноманітності та історичної багатогранності, що зміцнює його статус на світовій арені як країни з багатою історією та сучасними досягненнями. Україна, в свою чергу, має унікальну можливість використовувати свій туристичний сектор для висвітлення культурної спадщини, національних традицій та сучасних досягнень, що може сприяти підвищенню зацікавленості з боку міжнародної спільноти та залученню іноземних інвестицій. Розвиток туризму допомагає стимулювати інфраструктурні поліпшення, які використовують усьому населенню країни. В Ізраїлі інвестиції в туристичну інфраструктуру сприяли модернізації транспортних систем, покращенню готельного господарства і розвитку високоякісних послуг, що підвищило якість життя місцевих жителів [16]. Україна може використовувати подібний підхід для вдосконалення власної інфраструктури, забезпечуючи не лише зростання туристичного потенціалу, але й загальну соціально-економічну вигоду для країни, що стане важливим кроком у напрямку підвищення якості життя українців та покращення взаємодії з міжнародною спільнотою.

Туризм відіграє вирішальну роль у соціально-економічному розвитку територій, стаючи не лише джерелом доходів та інвестицій, але й засобом збереження культурної спадщини і підвищення міжнародного іміджу країн. Розвиток туристичної інфраструктури сприяє створенню нових робочих місць, покращенню місцевих послуг і стимулюванню суміжних галузей. Крім того, активна промоція туристичних напрямків і культурних цінностей допомагає зміцнити національну ідентичність та сприяє культурному обміну між країнами.

1.2. Фактори впливу на розвиток індустрії туризму.

Фактори впливу на розвиток індустрії туризму є різноманітними і включають в себе як природні, так і людські аспекти. Серед природних факторів можна виділити клімат, географічне розташування, природні красивість та різноманітність ландшафтів. Клімат та природні умови можуть визначати сезонність туристичного сезону та види туризму, які приваблюють туристів у конкретні регіони. Наприклад, гірські райони приваблюють любителів гірського туризму, тоді як узбережжя морів – любителів пляжного відпочинку. Людські фактори включають у себе культурну та історичну спадщину, доступність транспортних мереж, розвиток інфраструктури, а також економічні та політичні умови. Культурна спадщина та історичні пам'ятки можуть приваблювати культурних туристів, в той час як розвиток транспортної інфраструктури може сприяти збільшенню туристичного потоку. Економічні та політичні умови, такі як стабільність країни, валютний курс та податкова політика, також можуть впливати на рівень розвитку туристичної галузі. Таким чином, розвиток індустрії туризму є результатом взаємодії різноманітних факторів, які формують туристичний потенціал конкретного регіону [54].

Розвиток індустрії туризму в умовах військових конфліктів залежить від ряду унікальних факторів, які мають особливе значення в таких складних обставинах. Визначимо основні фактори впливу на розвиток індустрії туризму в складних геополітичних умовах виникнення конфліктів:

- безпека – в умовах війни або політичної нестабільності гарантування безпеки туристів стає першочерговим завданням, що включає в себе не тільки фізичний захист, але й інформаційну підтримку, оперативне реагування на загрози, а також здатність евакуювати туристів у разі ескалації конфлікту. Реалізація ефективних заходів безпеки може значно підвищити довіру туристів і збільшити потоки відвідувачів навіть у складні часи;

- доступність регіону – військові дії можуть істотно ускладнити транспортне сполучення, що негативно впливає на туристичну привабливість

регіону. Забезпечення доступності, включаючи безпечні авіаційні та наземні маршрути до та в межах туристичних об'єктів, є важливим аспектом підтримки туризму;

- збереження культурної спадщини – в умовах конфлікту існує високий ризик знищення історичних пам'яток та культурних об'єктів. Захист цих ресурсів і створення умов для їхнього відвідування може допомогти залучити туристів, зацікавлених в історії та культурі, тим самим підтримуючи економіку;

- співпраця з міжнародними організаціями і урядами інших країн – підтримка з боку міжнародних партнерів може допомогти не тільки у вирішенні безпекових питань, але й у просуванні туристичного потенціалу регіону на світовій арені;

- маркетинг і комунікації відіграють ключову роль у підтримці туризму в конфліктних зонах. Позитивне зображення регіону, акцент на його унікальних пропозиціях та забезпечення правдивої інформації можуть значно підвищити туристичний інтерес і сприяти економічному розвитку.

Визначення факторів впливу військової агресії на туристичну діяльність є критично важливим для будь-якої країни, що зазнає конфліктів. Оцінка цих факторів дозволяє урядам та бізнесу адекватно реагувати та адаптувати стратегії з метою мінімізації негативних наслідків для індустрії, що включає розуміння, як зміни в безпеці, доступності та перцепції регіону можуть впливати на потоки туристів. Важливо оцінювати не тільки безпосередні ризики, такі як зони бойових дій або терористичні загрози, але й довгострокові ефекти, як-от економічні збитки або знищення інфраструктури [33].

Крім того, вивчення впливу військової агресії допомагає в розробці ефективних заходів безпеки, які є фундаментальними для збереження існуючих і приваблення нових туристичних потоків. Створення безпечних маршрутів та зон, ефективні системи раннього попередження і навчання персоналу з питань безпеки можуть значно знизити ризики для відвідувачів. Разом з тим, підтримка стійкої туристичної інфраструктури може допомогти зберегти економічну активність навіть у складних умовах.

Розуміння цих факторів впливу також важливе для залучення міжнародної підтримки та інвестицій у туристичний сектор. Прозорість у комунікації ризиків та заходів, що вживаються для їхнього управління, може підвищити довіру міжнародних партнерів і туристів, що сприятиме не лише відновленню туризму, але й загальному відновленню країни, що зазнає конфлікту. Фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність представлено на рис. 1.2.

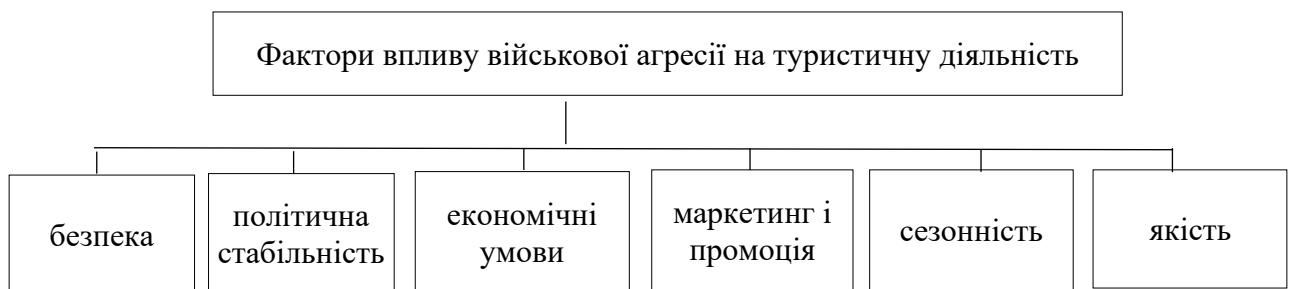

Рис. 1.2. Фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність [9].

Фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність мають глибокий вплив на можливості та стійкість цієї індустрії. Насамперед, безпека є ключовим чинником, який впливає на рішення туристів відвідувати країну, що переживає конфлікт. Безпека туристів стає головним пріоритетом для операторів і урядів, які мають забезпечити належні заходи захисту та інформування про поточну ситуацію, що включає підготовку евакуаційних планів та навчання персоналу з питань реагування на надзвичайні ситуації [14].

Політична стабільність є ще одним важливим аспектом, який впливає на туристичну галузь у час військових конфліктів. Нестабільність може призвести до скасування або перенаправлення туристичних потоків, що в кінцевому підсумку веде до втрат для місцевої економіки. У цьому контексті, здатність країни демонструвати керованість та стратегічне планування може значно вплинути на відновлення та розвиток туризму [41].

Економічні умови також грають критичну роль у визначенні потенціалу туристичної галузі під час конфлікту. Економічна нестабільність, яка часто

супроводжує військові дії, може зменшувати інвестиції в туристичну інфраструктуру та знижувати якість послуг. З іншого боку, стратегічні інвестиції в туризм можуть сприяти швидкому відновленню економіки за рахунок приваблення іноземних валют та створення робочих місць.

Маркетинг і промоція також є важливими елементами для підтримки туризму в умовах конфлікту. Ефективні маркетингові кампанії, які зосереджуються на позитивних аспектах і безпечних туристичних продуктах, можуть допомогти переконати потенційних туристів відвідати країну, навіть попри існуючі ризики [32]. Це включає розробку адаптивних стратегій, що враховують сезонність та актуальні умови безпеки, що в свою чергу забезпечує стабільність та розвиток туристичного сектора в непростих умовах.

Фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність мають значний вплив на стабільність і розвиток цієї індустрії. Перш за все, безпека є ключовим чинником, що безпосередньо впливає на потоки туристів, адже загроза для фізичної безпеки відвідувачів може значно обмежити туристичну активність. Політична нестабільність, що часто супроводжує військові конфлікти, знижує привабливість країни як напрямку для подорожей та інвестицій в туристичну сферу. Економічні умови також відіграють критичну роль, оскільки війна часто призводить до економічних збитків, що впливають на доступність та якість туристичних послуг. Важливість маркетингу і промоції зростає в умовах конфлікту, оскільки потрібно переконати потенційних туристів у безпеці відвідування країни, а також важливо підкреслити унікальні культурні та природні атракції, які залишаються доступними. Всі ці аспекти потребують уважного вивчення та стратегічного підходу в управлінні туристичною галуззю в країнах, що переживають військові конфлікти, для мінімізації негативних наслідків та використання потенційних можливостей для відновлення і розвитку [25].

Визначення факторів, що впливають на формування потреб сучасних туристів, є важливим для розвитку та адаптації туристичної індустрії до змінних уподобань і очікувань відвідувачів. У світі, де туристичні тренди

швидко еволюціонують, глибоке розуміння таких факторів як зростаючий попит на унікальний та автентичний досвід, сталість, персоналізація послуг, і використання цифрових технологій для планування та бронювання подорожей, дозволяє туристичним компаніям ефективно реагувати на зміни, забезпечувати високий рівень задоволення туристів та підтримувати конкурентоспроможність на ринку. Відповідно до цих потреб, компанії можуть розробляти інноваційні продукти та послуги, що в кінцевому підсумку призводять до зростання їхньої привабливості і успіху в туристичній галузі. Фактори впливу на формування туристичних потреб представлено на рис. 1.3.

Рис. 1.3 Фактори впливу на формування потреб сучасних туристів [14].

Розуміння факторів, що впливають на формування потреб сучасних туристів, є критично важливим для адаптації туристичної індустрії до змінних вимог ринку. Природні фактори, такі як географічні привабливі місця, клімат,

флора і фауна, формують основні напрямки туристичних потоків, адже туристи все частіше вибирають місця для відпочинку з огляду на їхню природну красу та унікальність. Зазначені фактори визначають популярність локацій і стимулюють розвиток інфраструктури регіонів, включаючи дороги, стоянки та кемпінги, що в свою чергу підвищує зручність та доступність відпочинку [47].

Соціально-економічні фактори також грають вирішальну роль у визначенні потреб туристів. Економічний розвиток країни, рівень культурного розмаїття, мова та гостинність можуть значно вплинути на вибір напрямків для подорожей. Туристи віддають перевагу розвинутим місцям відпочинку, де можна з легкістю знайти високоякісні готелі, ресторани та інші зручності, що сприяє створенню позитивного досвіду від візиту. Зростання уваги до культурного збагачення та освітніх подорожей також вимагає від туристичної індустрії більш глибокого розуміння і врахування цих аспектів при створенні туристичних продуктів.

Таким чином, фактори впливу на розвиток туризму є багатограними та взаємопов'язаними, охоплюючи безпеку, політичну стабільність, економічні умови, маркетинг, сезонність та якість послуг. Забезпечення безпеки є основою для приваблення та утримання туристів, особливо в регіонах, що зазнають політичних або військових конфліктів. Політична стабільність впливає на інвестиційну привабливість та оперативне функціонування туристичних підприємств. Економічні умови визначають інвестиційні можливості та споживчу спроможність, впливаючи на всі аспекти туристичної промисловості. Маркетинг і промоція служать ключовими інструментами для просування регіону та приваблення туристів, в той час як сезонність впливає на планування та розподіл ресурсів. Якість послуг безпосередньо визначає задоволення туристів та їхню готовність повернутися або рекомендувати місце іншим.

1.3. Інституційне забезпечення розвитку туризму в складних геополітичних умовах.

Інституційне забезпечення розвитку туризму в складних геополітичних умовах є критично важливим аспектом, який вимагає комплексного підходу та ефективної координації між різними урядовими та недержавними структурами. В умовах політичної нестабільності, військових конфліктів або інших геополітичних викликів, забезпечення стабільного розвитку туризму вимагає не лише адаптації до змінюваних умов, але й прозорі взаємодії між усіма зацікавленими сторонами. Інституції відіграють ключову роль у розвитку туризму, оскільки вони становлять основу для створення сприятливого середовища для туристичної діяльності. Зазначене включає у себе урядові органи, які розробляють політику, регулюють індустрію та надають фінансову підтримку, а також приватні та громадські організації, що займаються промоцією туризму і розвитком інфраструктури. Ефективне управління цими інституціями дозволяє країнам забезпечувати високий рівень обслуговування туристів, гарантувати їхню безпеку та задовольняти вимоги міжнародних та місцевих відвідувачів [42].

Інституції також відіграють важливу роль у координації різних аспектів туристичної індустрії. Вони працюють на збір та аналіз даних, які допомагають розуміти ринкові тенденції та потреби туристів, тим самим формуючи стратегії, що спрямовані на приваблення більшої кількості відвідувачів. Наприклад, туристичні офіси можуть адаптувати маркетингові кампанії залежно від аналізу туристичних потоків та переваг споживачів, тим самим підвищуючи ефективність своїх ініціатив. На місцевому рівні, інституції, які займаються розвитком туризму, часто співпрацюють з малим та середньому бізнесу, що дозволяє покращити якість послуг та зробити туристичний продукт більш конкурентоспроможним, що може включати в себе підтримку готелів, ресторанів, транспортних компаній та інших сервісів, які взаємодіють з

туристами. Така інтеграція допомагає створювати стійкі місцеві економіки, засновані на туризмі, що сприяє загальному економічному розвитку [39].

Ефективне інституційне забезпечення передбачає створення таких органів, які здатні оперативно реагувати на кризові ситуації, забезпечуючи не тільки безпеку, але й продовжуючи просування країни як привабливого туристичного напрямку, що включає в себе розробку політик, які фокусуються на зміцненні інфраструктури, підтримці інвестицій у туристичний сектор та формуванні позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Важливим є залучення міжнародних партнерів та донорських організацій для забезпечення необхідного фінансування та експертизи в реалізації проектів, які сприятимуть розвитку туризму, що може включати в себе ініціативи, направлені на підвищення стандартів безпеки, розвиток нових туристичних продуктів та маркетингові кампанії, спрямовані на залучення туристів з різних частин світу. Такий інтегрований підхід сприяє створенню умов, при яких туризм може процвітати навіть у найбільш складних геополітичних умовах. Важливість визначення уніфікованої структури інституцій розвитку індустрії туризму є ключовим фактором для ефективного управління та просування туристичного сектору в країнах з різними культурними, економічними та політичними умовами, такими як Україна та Ізраїль. Створення уніфікованої структури дозволяє забезпечити координацію між різними рівнями управління, оптимізувати ресурси і стандартизувати процеси, що підвищує ефективність реалізації туристичних проектів та ініціатив [7].

Україна та Ізраїль, обидві країни з значним туристичним потенціалом, можуть скористатися численними перевагами від створення такої уніфікованої структури. Для України це особливо актуально в контексті її європейської інтеграції та необхідності адаптації до стандартів ЄС у туристичній галузі. Ізраїль, зі свого боку, має унікальний досвід у розвитку туризму в умовах політичної та геополітичної напруженості, який може бути корисним для України в умовах сучасних викликів.

Уніфікація структури інституцій розвитку туризму також сприяє більшій прозорості та відповідальності, забезпечуючи чітке розуміння ролей та обов'язків кожного учасника процесу, що допомагає залучати інвестиції, поліпшувати якість обслуговування та розвивати нові туристичні продукти. Таким чином, структурований підхід управління туризмом може значно підвищити конкурентоспроможність туристичної індустрії обох країн на міжнародній арені [1].

Згідно проведених досліджень, уніфікована інституційна інфраструктура розвитку туристичних локацій, з визначеними змістовними складовими, представлена на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Уніфіковані інституції розвитку індустрії туризму в Україні та Ізраїлі [26].

Створення уніфікованої структури інституцій розвитку індустрії туризму в Україні та Ізраїлі має стратегічне значення для ефективного управління цією сферою, особливо в умовах глобальних геополітичних викликів. Централізоване керівництво дозволяє краще координувати діяльність різних інституцій, які взаємодіють у туристичному секторі, таких як туроператори, готелі, транспортні компанії, а також державні та регулюючі органи, сприяє створенню єдиних стандартів обслуговування, політики безпеки та маркетингових стратегій, що забезпечують конкурентоспроможність туристичного продукту на міжнародному ринку [50].

Уніфікація інституційного поля також сприяє більш ефективному розподілу ресурсів та інвестицій у туристичну інфраструктуру, що є важливим для підтримки сталого розвитку регіонів та залучення іноземних відвідувачів. Наприклад, в Ізраїлі централізована система допомагає країні ефективно управляти туристичними потоками, навіть в умовах постійних безпекових загроз. Такий підхід може бути корисним і для України, особливо в контексті поточних та майбутніх викликів, пов'язаних з безпекою та інтеграцією до світового туристичного ринку. Таким чином, уніфікація інституцій розвитку туризму дозволяє країнам оптимізувати управління цією сферою, підвищити її ефективність і забезпечити більшу стабільність у роботі всіх суб'єктів туристичного ринку, що стає фундаментом для підвищення якості туристичних послуг та створення позитивного іміджу країни як безпечної та привабливої напрямку для подорожей.

Інституційне забезпечення розвитку туризму в Ізраїлі є взірцем ефективного використання державних та приватних ресурсів для підтримки та просування туристичної галузі. Держава активно інвестує у створення сприятливого середовища для туристів та розвиток туристичної інфраструктури. Одним із ключових органів в цій сфері є Міністерство туризму Ізраїлю, яке відповідає за формування національної політики у сфері туризму, реалізацію рекламних кампаній та розвиток туристичних проєктів на міжнародному та національному рівнях [14].

Ізраїль також використовує інституційну підтримку для стимулювання інвестицій у туристичний сектор, включаючи фінансування з боку державних банків та приватних інвестиційних фондів, що сприяє модернізації готельного парку, покращенню туристичних атракцій та підвищенню якості обслуговування. Окрім того, Ізраїль активно співпрацює з міжнародними туристичними агенціями та організаціями для промоції своїх туристичних продуктів, що включає участь у міжнародних виставках, туристичних ярмарках та інших заходах. Ефективне інституційне забезпечення дозволяє Ізраїлю не тільки залучати туристів з усього світу, але й ефективно управляти туристичними потоками, забезпечувати високий рівень безпеки та підтримувати сталий розвиток туристичної галузі. Такі заходи сприяють економічному зростанню країни та підвищують її привабливість як туристичного напрямку на міжнародному рівні [24].

Інституційне забезпечення розвитку туризму в Україні набуває все більшого значення у контексті її європейської інтеграції та прагнення зміцнити національну економіку. Державні органи, такі як Міністерство культури та інформаційної політики України, відіграють ключову роль у формуванні та реалізації політик, спрямованих на розвиток туристичної індустрії. Ці органи забезпечують розробку стратегій, спрямованих на покращення інфраструктури, промоцію туристичних маршрутів та підвищення якості послуг для відвідувачів.

Україна також активно працює над залученням інвестицій у туристичний сектор, розробляючи спеціальні економічні зони та податкові пільги для підприємців, що вкладають кошти у готельний бізнес та інші туристичні проекти, що стимулює розвиток місцевої гостинності та покращення сервісу, що є важливим для підвищення туристичної привабливості країни [11].

Значну увагу приділяється також міжнародній співпраці та просуванню України на зовнішніх ринках. Через участь у міжнародних виставках, туристичних ярмарках та культурних обмінах Україна поступово зміцнює свої позиції як привабливого туристичного напрямку. Такі заходи допомагають

презентувати культурне багатство та природні краси країни, залучаючи увагу іноземних туристів та інвесторів.

На місцевому рівні, уніфіковане інституційне забезпечення дозволяє міським радам та регіональним адміністраціям ефективно управляти туристичними ресурсами, оптимізувати маршрути для відвідувачів, та розвивати локальну інфраструктуру, що сприяє сталому розвитку регіонів та підвищує загальну конкурентоспроможність туристичного продукту України на світовій арені [43].

Таким чином, інституційне забезпечення розвитку туризму в складних геополітичних умовах на прикладі Ізраїлю та України демонструє важливість стратегічного планування та міжурядової координації. Ізраїль, знаходячись у постійному стані геополітичної напруги, досяг значного успіху завдяки ефективній роботі національних туристичних організацій, інтеграції новітніх технологій та розробці спеціальних програм безпеки для туристів. Співпраця між державними та приватними структурами дозволила створити потужну інфраструктуру, що підтримує стабільний потік туристів, навіть у періоди кризи.

Україна, зіткнувшись із викликами через військовий конфлікт на сході країни, також вживає заходів для розвитку туризму. Інституційне забезпечення включає ініціативи щодо просування безпечних регіонів, розвитку культурного туризму та поліпшення інфраструктури в західних областях. Активна співпраця з міжнародними організаціями та залучення інвестицій є ключовими елементами стратегії України для підтримки галузі в умовах нестабільності. Досвід обох країн свідчить про те, що навіть у складних геополітичних умовах, за наявності чіткої стратегії та інституційної підтримки, розвиток туризму можливий.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНИ

2.1. Тенденції розвитку індустрії туризму у світі.

Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму Ізраїлю та України має надзвичайне значення з огляду на їх унікальні геополітичні та культурні особливості. Ізраїль, незважаючи на постійну геополітичну нестабільність, є одним з провідних туристичних напрямків світу завдяки багатій історичній спадщині, культурному різноманіттю та стратегічним інвестиціям у туристичну інфраструктуру. Вивчення його досвіду дозволяє зрозуміти, як ефективно інституційне забезпечення та впровадження новітніх технологій можуть сприяти сталому розвитку туристичної галузі в умовах кризи [12].

Україна, яка знаходиться на перехресті європейських та азійських культур, стикається з численними викликами через геополітичні конфлікти, але водночас має великий потенціал для розвитку туризму. Аналізуючи тенденції розвитку туристичної індустрії України, можна виявити ключові фактори, які сприяють або, навпаки, перешкоджають її зростанню. Таке дослідження допоможе не лише у розробці ефективних стратегій для покращення ситуації в Україні, але й дасть змогу використовувати кращі практики Ізраїлю для зміцнення туристичної галузі в інших країнах з подібними проблемами.

Врахування тенденцій розвитку індустрії туризму у світі є надзвичайно важливим для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку туристичних напрямків. Сучасний туризм швидко змінюється під впливом глобальних процесів, технологічних інновацій та змін у поведінці споживачів. Розуміння та аналіз цих тенденцій дозволяють урядам, туристичним організаціям та бізнесам адаптувати свої стратегії, вдосконалювати послуги та продукти, а також ефективно реагувати на виклики та можливості, що виникають у динамічному глобальному середовищі.

Орієнтація на світові тенденції розвитку туризму сприяє підвищенню якості туристичних послуг, зміцненню економічної стабільності регіонів та держав, а також підтримці культурного обміну та взаєморозуміння між народами. Врахування нових трендів, таких як екологічний туризм, цифровізація туристичних послуг, інклюзивний туризм та зростаючий попит на унікальні та автентичні досвіди, дозволяє створювати привабливі пропозиції для туристів з усього світу. Таким чином, аналіз та інтеграція світових тенденцій є ключовими факторами успіху для розвитку індустрії туризму у сучасних умовах [44].

Тенденції розвитку індустрії туризму у світі включають в себе ряд значущих змін, які впливають на спосіб, яким люди подорожують, та на те, куди вони подорожують. Однією з основних тенденцій є зростання популярності тематичних туристичних маршрутів, таких як еко-туризм, культурний туризм, гастро-туризм тощо. Туристи все більше шукають унікальний та автентичний досвід, що спонукає країни та регіони активно розвивати нові туристичні продукти, що відповідають цим сучасному попиту туристів. Ще однією тенденцією є ріст технологій та їх вплив на туризм. Завдяки Інтернету та мобільним додаткам туристи можуть легко знаходити інформацію про подорожі, бронювати готелі, квитки на транспорт і екскурсії. Також технології, такі як віртуальна реальність та доповнена реальність, надають нові можливості для віртуального туристичного досвіду, що може змінити спосіб, яким ми подорожуємо в майбутньому. Тенденції розвитку туризму у світі визначають напрямки розвитку галузі та надають можливості для створення нових продуктів та послуг, що відповідають потребам сучасного туриста [4]. Світові тенденції розвитку індустрії туризму у воюючих країнах представлено в таблиці 2.1.

У воюючих країнах безпека туристів є першочерговим завданням. Підвищення рівня безпеки здійснюється через посилені заходи безпеки, спеціальні програми захисту та кризові плани. Важливою є також співпраця з міжнародними організаціями, що сприяє забезпеченню стабільності та безпеки

в туристичних зонах. Такі заходи не лише захищають туристів, але й підвищують довіру до країни як туристичного напрямку. В умовах конфлікту значна увага приділяється заохоченню місцевих жителів до подорожей по своїй країні, що сприяє підтримці національної економіки та розвитку внутрішніх туристичних маршрутів. Такі ініціативи допомагають зберегти робочі місця в туризмі та стимулюють економічну активність у регіонах, що менш постраждали від конфліктів.

Таблиця 2.1

Світові тенденції розвитку індустрії туризму у воюючих країнах [2, 26]

Тенденції	Зміст тенденцій
Безпекові заходи та кризовий менеджмент	Підвищення рівня безпеки туристів через посилені заходи безпеки, спеціальні програми захисту та кризові плани. Співпраця з міжнародними організаціями для забезпечення стабільності та безпеки в туристичних зонах.
Стимулювання внутрішнього туризму	Заохочення місцевих жителів до подорожей по своїй країні для підтримки національної економіки. Розвиток внутрішніх туристичних маршрутів та ініціатив, що сприяють збереженню робочих місць в туризмі.
Фокус на культурний та історичний туризм	Просування культурної спадщини та історичних пам'яток як безпечних і привабливих туристичних напрямків. Організація заходів та фестивалів, що підкреслюють унікальність національної культури.
Розвиток екотуризму та сталого туризму	Створення еко-туристичних проєктів, що сприяють збереженню природних ресурсів та підтримують місцеві громади. Підтримка ініціатив зі сталого розвитку туризму, що мінімізують вплив на довкілля.
Використання цифрових технологій	Впровадження цифрових платформ для просування туристичних напрямків, бронювання послуг та комунікації з туристами. Використання віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) для створення інтерактивного туристичного досвіду.
Гуманітарний туризм	Залучення туристів до волонтерських програм та гуманітарних проєктів у регіонах, що постраждали від конфліктів. Розвиток туризму, орієнтованого на підтримку постраждалих громад та відновлення інфраструктури.

Просування культурної спадщини та історичних пам'яток як безпечних і привабливих туристичних напрямків є важливим аспектом розвитку туризму. Організація заходів та фестивалів, що підкреслюють унікальність національної культури, сприяє залученню туристів і підтримці культурного обміну, що допомагає зберегти культурні цінності та підвищує національну гордість. Екотуризм та сталий туризм набувають все більшої популярності у воюючих

країнах. Створення еко-туристичних проектів сприяє збереженню природних ресурсів та підтримує місцеві громади. Підтримка ініціатив зі сталого розвитку туризму мінімізує вплив на довкілля та сприяє довгостроковій стійкості туристичної індустрії, навіть у складних умовах.

Використання цифрових технологій є ключовим чинником у розвитку туризму. Впровадження цифрових платформ для просування туристичних напрямків, бронювання послуг та комунікації з туристами значно полегшує доступ до туристичних ресурсів. Також використання віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) дозволяє створювати інтерактивні туристичні досвіди, що привертають увагу туристів з усього світу. Гуманітарний туризм стає все більш актуальним у воюючих країнах. Залучення туристів до волонтерських програм та гуманітарних проектів у регіонах, що постраждали від конфліктів, сприяє підтримці місцевих громад та відновленню інфраструктури. Такий туризм не лише допомагає країнам, що перебувають у стані конфлікту, але й надає туристам можливість внести свій вклад у покращення життя постраждалих людей.

Таким чином, розвиток індустрії туризму у воюючих країнах потребує особливого підходу та врахування специфічних викликів і можливостей. Основні тенденції, такі як підвищення рівня безпеки та кризовий менеджмент, є фундаментальними для забезпечення захисту туристів і відновлення їхньої довіри. Ефективне інституційне забезпечення та співпраця з міжнародними організаціями відіграють ключову роль у цьому процесі. Стимулювання внутрішнього туризму є важливим засобом підтримки національної економіки та збереження робочих місць в умовах конфлікту. Розвиток внутрішніх туристичних маршрутів та ініціатив сприяє економічній стабільності та стимулює регіональний розвиток. Крім того, просування культурної спадщини та історичних пам'яток як безпечних туристичних напрямків допомагає залучити туристів та підтримати культурний обмін.

2.2. Діагностика розвитку індустрії туризму в Ізраїлі.

Досвід розвитку індустрії туризму в Ізраїлі є надзвичайно актуальним для України, з огляду на складні геополітичні умови та унікальну культурно-історичну спадщину цієї країни. Ізраїль, знаходячись у центрі конфліктів і регіональних напружень, демонструє вражаючу здатність до адаптації та розвитку своєї туристичної галузі. Розуміння та аналіз цих процесів дозволяють виявити ключові чинники успіху, що можуть бути корисними для інших країн з подібними викликами. Діагностика також допомагає оцінити вплив різних стратегій на стабільність і зростання туристичного сектору в таких умовах. Дослідження розвитку туризму в Ізраїлі має важливе значення для міжнародної спільноти, оскільки ця країна є популярним туристичним напрямком з багатою історичною та релігійною спадщиною. Аналіз сучасних тенденцій та стратегій, які застосовує Ізраїль для залучення туристів і забезпечення їхньої безпеки, може стати основою для розробки ефективних методів управління туристичною індустрією в інших регіонах світу [42]. Таким чином, діагностика розвитку туризму в Ізраїлі не тільки сприяє розумінню локальних особливостей, але й робить вагомий внесок у глобальну наукову та практичну дискусію щодо стійкості та інновацій у туризмі.

Діагностика розвитку індустрії туризму в Україні включає в себе аналіз різноманітних аспектів, що впливають на туристичний потенціал країни. По-перше, до основних аспектів діагностики відноситься оцінка поточного стану туристичної інфраструктури, включаючи готелі, ресторани, транспортні мережі та інші туристичні послуги. Цей аналіз дозволяє визначити наявні проблеми та прогалини у розвитку індустрії та спрямувати зусилля на їх вирішення.

Аналіз туристичного попиту та визначення основних ринків-джерел туристів для України є важливим аспектом такого дослідження. Цей аспект включає в себе вивчення потенційних цільових аудиторій, їхніх інтересів та переваг, а також визначення основних мотивів подорожей до України. Врахування цієї інформації дозволяє розробити цілеспрямовані маркетингові

стратегії та привернути більше туристів до країни. Діагностика розвитку індустрії туризму в Україні є важливим етапом для розробки ефективних стратегій та програм, спрямованих на збільшення конкурентоспроможності та розвиток туристичного сектора країни [18].

Дослідження динаміки чисельності іноземних відвідувачів є ключовим показником розвитку туризму в Ізраїлі, оскільки воно відображає ефективність маркетингових стратегій, інфраструктурних інвестицій та заходів безпеки. Зміни у кількості туристів дозволяють аналізувати вплив різних зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як геополітичні події, економічна ситуація, покращення транспортних зв'язків та інновації в туристичних послугах. Регулярний моніторинг і аналіз цих даних допомагають владі та туристичним організаціям Ізраїлю вчасно виявляти тенденції, реагувати на виклики та коригувати свої стратегії для забезпечення стабільного зростання туристичного потоку, що сприяє зміцненню економіки, створенню нових робочих місць та покращенню іміджу країни на міжнародній арені. Динаміка чисельності іноземних відвідувачів Ізраїлю представлено на рис. 2.1.

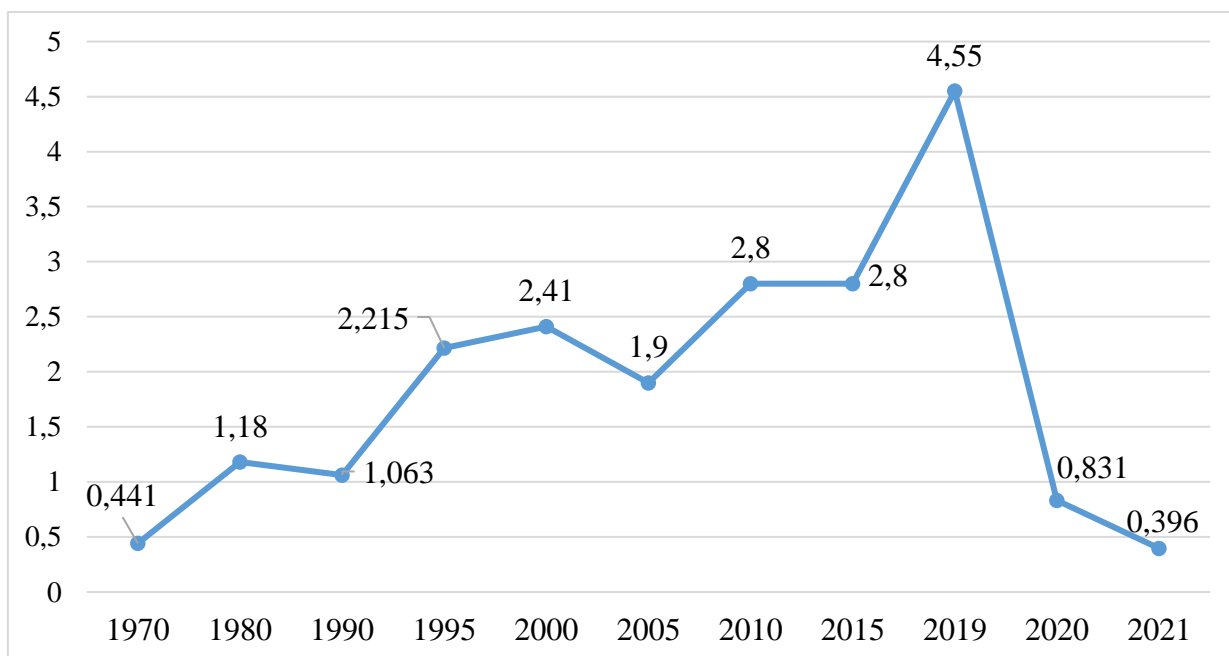

Рис. 2.1. Динаміка чисельності іноземних відвідувачів Ізраїлю за 1970-2021 роки (млн осіб) [51]

Аналіз динаміки чисельності іноземних відвідувачів Ізраїлю показує суттєві зміни протягом 1970-2021 років. У 1970 році кількість туристів складала лише 0,44 мільйона осіб, що свідчить про обмежену привабливість та інфраструктурні можливості на той час. До 1980 року цей показник зріс до 1,18 мільйона осіб, що відображає покращення політичної стабільності та розвиток туристичних послуг. У 1990 році, після значних політичних та соціальних змін, кількість туристів дещо зменшилася до 1,06 мільйона осіб, але вже у 1995 році вона зросла до 2,21 мільйона осіб. Така позитивна динаміка зберігалася до 2000 року, коли чисельність іноземних відвідувачів досягла 2,41 мільйона осіб. Проте, внаслідок інтифади, цей показник зменшився до 1,9 мільйона осіб у 2005 році. Значне покращення спостерігалось в період з 2005 до 2019 року, коли чисельність туристів зросла до 4,55 мільйона осіб, що було результатом ефективних маркетингових кампаній, покращення інфраструктури та стабілізації політичної ситуації. Проте, пандемія COVID-19 спричинила різке зменшення кількості відвідувачів до 0,83 мільйона у 2020 році та до 0,39 мільйона у 2021 році, що підкреслює вразливість туристичної галузі до глобальних криз. Аналіз засвідчив важливість постійного моніторингу та адаптації стратегій для підтримання стабільного розвитку туризму. Незважаючи на коливання, загальна тенденція свідчить про значний потенціал Ізраїлю як туристичного напрямку, який успішно адаптується до змін і викликів.

Динаміка чисельності відвідувачів історичних міст в Ізраїлі представлено на рис. 2.2. Динаміка чисельності відвідувачів історичних міст в Ізраїлі за період 2017-2021 років демонструє значні коливання, що відображають вплив різних зовнішніх та внутрішніх факторів, зокрема пандемії COVID-19. У 2017 році кількість відвідувачів історичних міст Ізраїлю становила 4.44 мільйона осіб[17]. Цей показник свідчить про стабільний інтерес туристів до багатой культурної та історичної спадщини країни, а також про ефективність маркетингових стратегій, які були впроваджені для просування цих напрямків.

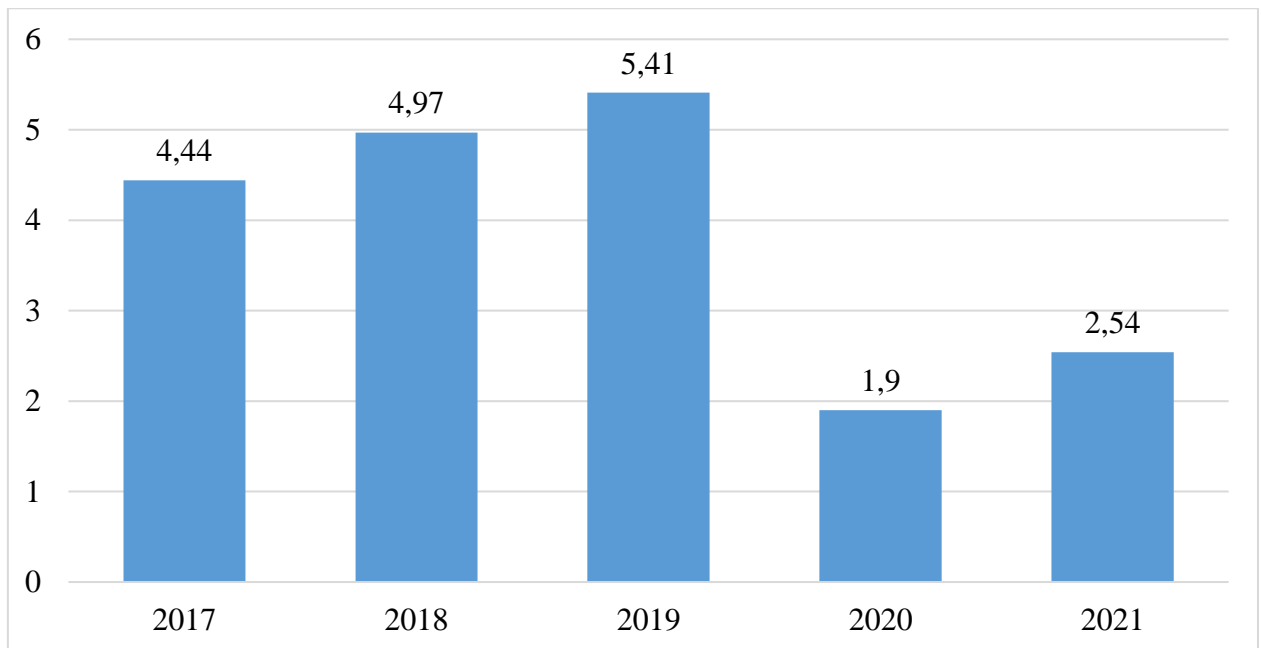

Рис. 2.2. Динаміка чисельності відвідувачів історичних міст в Ізраїлі за період 2017-2021 роки [51]

У 2018 році кількість туристів зростає до 4.97 мільйона осіб. Збільшення кількості відвідувачів можна пов'язати з покращенням туристичної інфраструктури, більшою доступністю інформації про туристичні маршрути та підвищенням рівня безпеки, що свідчить про успіх рекламних кампаній та заходів, спрямованих на залучення іноземних туристів. До 2019 року кількість відвідувачів історичних міст Ізраїлю досягла свого піку – 5.41 мільйона осіб, що є результатом тривалих зусиль щодо розвитку туристичної інфраструктури, покращення транспортних зв'язків та активної міжнародної співпраці у галузі туризму. Зростаючий інтерес туристів до історичних та культурних об'єктів свідчить про успішну реалізацію державних та приватних ініціатив у цьому напрямку.

Пандемія COVID-19 спричинила різке зниження кількості відвідувачів у 2020 році, до 1.9 мільйона осіб. Введення обмежень на подорожі, закриття кордонів та загальний страх перед поширенням вірусу призвели до значного скорочення туристичного потоку, що засвідчує вразливість туристичної галузі до глобальних криз та необхідність швидкої адаптації до нових умов. У 2021 році спостерігалось часткове відновлення кількості туристів до 2.54 мільйона

осіб, що свідчить про поступове відновлення туристичного сектору завдяки заходам з вакцинації, зняттю деяких обмежень на подорожі та адаптації туристичних послуг до нових вимог безпеки [40]. Незважаючи на те, що показник ще далекий від довоєнного рівня, позитивна динаміка дає надію на подальше відновлення і зростання туристичної активності у наступні роки.

Частка відвідувачів Ізраїлю за метою подорожі представлено на рис. 2.3.

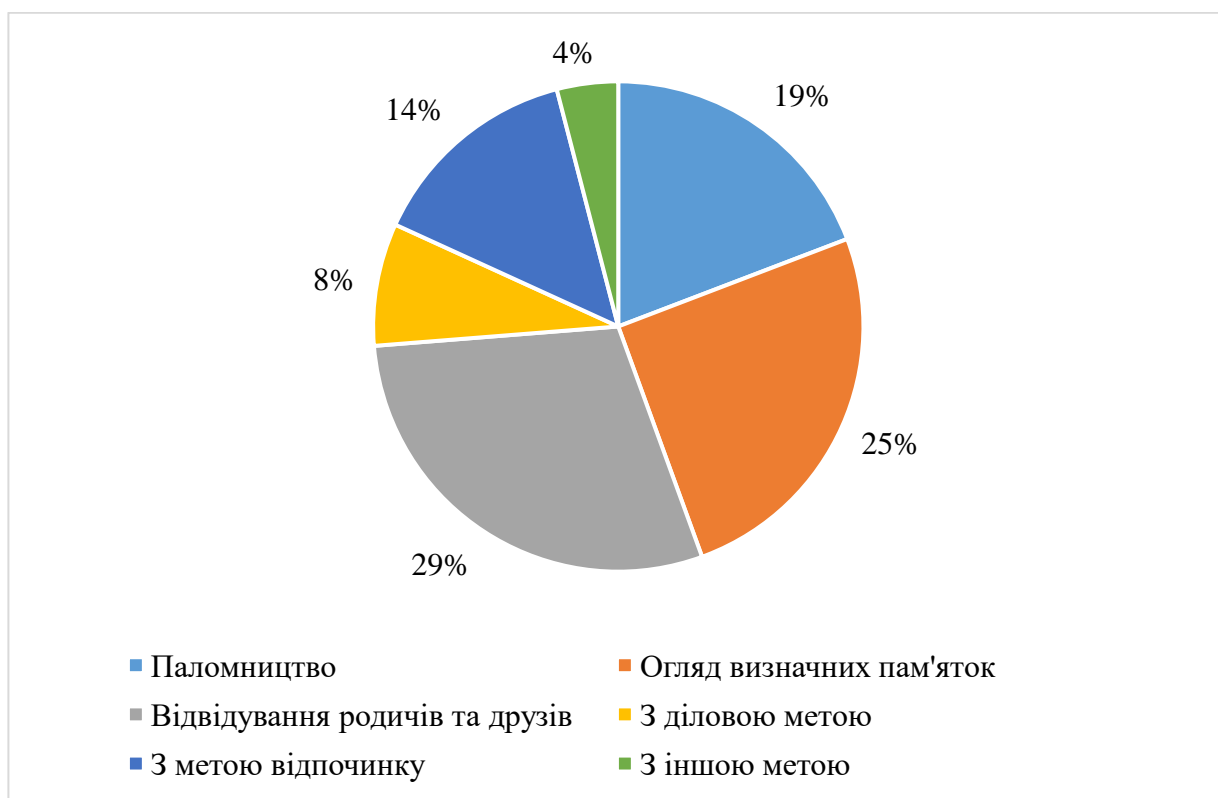

Рис. 2.3. Частка відвідувачів Ізраїлю за метою подорожі в 2022 роки [28]

На діаграмі представлено частку відвідувачів Ізраїлю за метою подорожі у 2022 році, що ілюструє різноманітність причин, через які туристи приїжджають до цієї країни, а саме:

- паломництво – значна частина туристів, а саме 19%, відвідує Ізраїль з релігійних причин. Паломники приїжджають до святих місць, таких як Єрусалим, Вифлеєм та Назарет. Релігійний туризм є важливою складовою туристичної галузі країни, сприяючи не лише економічному зростанню, але й культурному обміну;

- огляд визначних пам'яток – найбільша частка відвідувачів, 25%, приїжджає до Ізраїлю з метою огляду визначних пам'яток. Туристи зацікавлені

в культурних та історичних об'єктах, таких як Стіна Плачу, Мертве море, історичні міста та археологічні розкопки. Такий вид туризму підтримує місцеву економіку та сприяє збереженню культурної спадщини;

- відвідування родичів та друзів – найбільшу частку туристів, 28%, складають ті, хто приїжджає до Ізраїлю для відвідування родичів та друзів. Велика діаспора єврейського населення по всьому світу сприяє постійному потоку відвідувачів, що підтримують зв'язки з сім'ями та близькими;

- з діловою метою – туристи, які приїжджають з діловою метою, складають 8%. Така категорія включає бізнесменів, інвесторів та учасників різноманітних конференцій і виставок. Діловий туризм сприяє розвитку економічних зв'язків і міжнародного співробітництва;

- з метою відпочинку – 14% туристів відвідують Ізраїль з метою відпочинку. Популярними місцями для відпочинку є пляжі на Середземному та Червоному морях, а також спа-курорти на Мертвому морі. Такий вид туризму підтримує готельний бізнес та індустрію розваг;

- з іншою метою – незначна частка туристів, 4%, приїжджає до Ізраїлю з іншими, не згаданими вище, цілями, що може включати освітні поїздки, волонтерські проекти або медичний туризм. Хоча ця група менша за чисельністю, вона також робить свій внесок у туристичну галузь країни.

Таким чином, діагностика розвитку індустрії туризму в Ізраїлі виявляє динамічність цієї галузі, підкреслюючи її стійкість та здатність адаптуватися до зовнішніх викликів. Різноманітність туристичних потоків, включаючи паломництво, огляд визначних пам'яток, відвідування родичів і друзів, діловий та відпочинковий туризм, свідчить про успішну реалізацію маркетингових стратегій та розвиток інфраструктури. Аналіз даних показує, що, незважаючи на значні коливання через глобальні кризи, такі як пандемія COVID-19, туристична галузь Ізраїлю демонструє здатність до відновлення та зростання, забезпечуючи стабільний внесок у економічний та культурний розвиток країни.

2.3. Діагностика розвитку індустрії туризму в Україні.

Діагностика розвитку індустрії туризму в Україні являє собою комплексний аналіз стану та потенціалу туристичного сектору країни з метою ідентифікації проблемних сфер, можливостей для розвитку та формування стратегій подальшого напрямку. Туризм відіграє важливу роль у економічному розвитку, культурному обміні та зміцненні міжнародного іміджу країни. Аналіз сучасних тенденцій та показників дозволяє оцінити ефективність стратегій, що впроваджуються, та визначити напрямки для подальшого вдосконалення. Діагностика також допомагає виявити проблеми та бар'єри, які стримують розвиток туристичної галузі, і розробити відповідні заходи для їх подолання.

Україна має великий потенціал у сфері туризму завдяки своїй багатій історичній та культурній спадщині, природним красотам та гостинності населення. Незважаючи на складні геополітичні умови, країна активно працює над залученням туристів з усього світу, розвиваючи туристичну інфраструктуру, покращуючи якість послуг та просуваючи свої унікальні туристичні пропозиції на міжнародних ринках. Дослідження динаміки чисельності туристів, аналіз їхніх мотивів та переваг, а також оцінка економічного впливу туризму дозволяють сформувати цілісну картину розвитку галузі та сприяти її подальшому зростанню [50].

Розвиток індустрії туризму в Україні в умовах війни стикається з серйозними викликами, але водночас відкриває нові можливості для адаптації та інновацій. Військовий конфлікт суттєво вплинув на туристичну галузь, зокрема на міжнародний туризм, через зниження рівня безпеки та обмеження пересування. Багато туристичних напрямків на сході країни стали недоступними, що змусило переорієнтувати туристичні потоки до більш безпечних регіонів, таких як західна Україна та Карпати. В цих умовах особлива увага приділяється розвитку внутрішнього туризму. Місцеві жителі все частіше подорожують країною, відкриваючи для себе нові місця та підтримуючи національну економіку. Державні та приватні ініціативи

сприяють створенню нових туристичних маршрутів, розвитку інфраструктури та підвищенню якості послуг. Такі заходи допомагають зберегти робочі місця в туристичному секторі та стимулюють економічну активність у регіонах, які менше постраждали від військових дій [43].

Культурний та історичний туризм також залишається важливою складовою розвитку галузі. Війна привертає увагу до багатьох історичних подій та місць, які стають символами національної стійкості та героїзму. Організація культурних заходів, виставок та фестивалів, що підкреслюють унікальність національної спадщини, сприяє збереженню культурних цінностей та залученню туристів. Попри складні обставини, українська туристична галузь демонструє здатність до відновлення та інновацій. Використання цифрових технологій, таких як віртуальні тури та онлайн-букінг, допомагає підтримувати зв'язок з потенційними туристами та забезпечувати доступність туристичних послуг. Гуманітарний туризм, орієнтований на волонтерські проекти та підтримку постраждалих регіонів, стає новим напрямком, який привертає увагу міжнародної спільноти та сприяє відновленню інфраструктури.

Таким чином, розвиток індустрії туризму в Україні в умовах війни є складним, але можливим завданням. Впровадження нових стратегій, підтримка внутрішнього туризму та використання сучасних технологій дозволяють зберігати туристичний потенціал країни та сприяти її економічному та культурному відновленню.

Дослідження динаміки чисельності туристів є ключовим показником розвитку туризму в Україні, оскільки воно відображає загальну привабливість країни як туристичного напрямку та ефективність впроваджених стратегій. Зміни у кількості туристів дозволяють аналізувати вплив різних зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як економічні умови, політична ситуація, рівень безпеки, а також інвестиції в інфраструктуру та маркетингові кампанії [14]. Аналіз цих даних допомагає виявити сильні та слабкі сторони туристичної галузі, що, в свою чергу, дозволяє уряду та бізнесу коригувати свої підходи для забезпечення стабільного зростання. Зокрема, у періоди зростання кількості

туристів можна спостерігати позитивний економічний вплив на місцеві громади, збільшення робочих місць та розвиток суміжних галузей, що підкреслює важливість туризму для загального економічного розвитку країни.

Динаміка кількості туристів в Україні представлено на рис. 2.4.

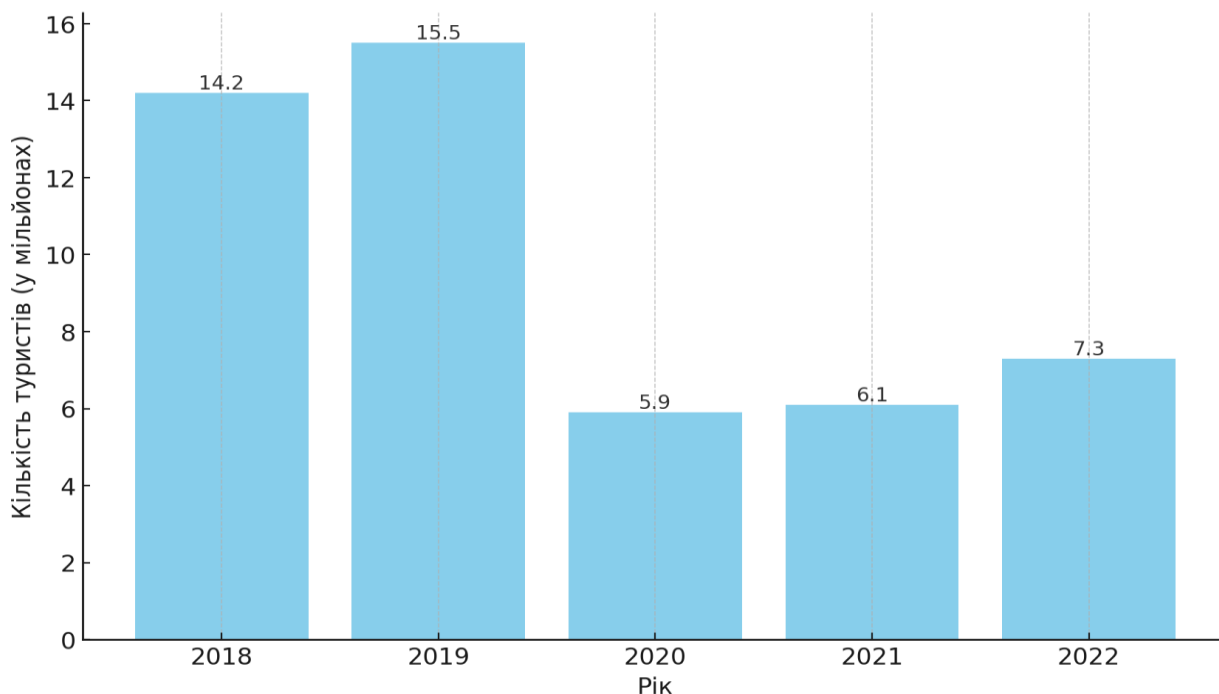

Рис. 2.4. Динаміка кількості туристів в Україні (млн осіб) [37].

Динаміка чисельності туристів в Україні є важливим показником, який відображає стан і розвиток туристичної галузі. Згідно з даними рис. 2.4, чисельність туристів в Україні зазнавала значних коливань протягом останніх років, що зумовлено різними економічними, політичними та соціальними факторами. Зростання кількості туристів зазвичай свідчить про ефективність впроваджених стратегій з розвитку туризму, таких як покращення інфраструктури, активна маркетингова діяльність та забезпечення безпеки туристів. Аналіз динаміки чисельності туристів дозволяє виявити періоди підвищеного інтересу до України як туристичного напрямку. Наприклад, зростання чисельності туристів може бути результатом проведення міжнародних заходів, спортивних змагань або культурних фестивалів, які привертають увагу іноземних відвідувачів. Крім того, розвиток внутрішнього туризму також впливає на загальні показники, адже місцеві жителі все частіше

подорожують по країні, відкриваючи нові туристичні маршрути та локації. На динаміку чисельності туристів значно впливають зовнішні фактори, такі як пандемія COVID-19, що спричинила різке зниження туристичних потоків у 2020 році. Обмеження на пересування, закриття кордонів та карантинні заходи суттєво зменшили кількість відвідувачів, що підкреслює вразливість туристичної галузі до глобальних криз. Водночас, поступове відновлення туристичних потоків у 2021 році свідчить про адаптацію галузі до нових умов та впровадження заходів з відновлення туризму [39].

Загалом, динаміка чисельності туристів є важливим індикатором, що допомагає оцінити стан туристичної галузі, виявити тенденції та розробити ефективні стратегії для її подальшого розвитку. Регулярний моніторинг та аналіз цих даних дозволяє вчасно реагувати на виклики, коригувати політику та забезпечувати сталий розвиток туризму в Україні.

Розвиток сучасного туризму в Україні в умовах війни стикається з безпрецедентними викликами, але водночас демонструє вражаючу здатність до адаптації та інновацій. Військовий конфлікт призвів до значного скорочення міжнародного туризму через зниження рівня безпеки та обмеження на пересування. Однак, внутрішній туризм набув нової актуальності, оскільки місцеві жителі все частіше обирають подорожі по своїй країні, підтримуючи національну економіку та відкриваючи для себе нові культурні та природні багатства. Особливу роль у цих умовах відіграє розвиток культурного та історичного туризму. Багато історичних місць і пам'яток стають символами національної стійкості та героїзму, привертаючи увагу як місцевих, так і міжнародних відвідувачів [2].

Значний акцент робиться на використанні цифрових технологій для підтримки туристичної галузі. Віртуальні тури, онлайн-букінг та інші цифрові інструменти допомагають забезпечити доступність туристичних послуг навіть у складних умовах, що дозволяє зберігати зв'язок з потенційними туристами та забезпечувати безперервність бізнесу.

В умовах війни особливо важливим стає гуманітарний туризм, орієнтований на волонтерські проекти та підтримку постраждалих регіонів. Цей новий напрямок привертає увагу міжнародної спільноти та сприяє відновленню інфраструктури і соціальної підтримки. Гуманітарний туризм допомагає країні не лише відновлюватися після конфліктів, але й зміцнювати міжнародні зв'язки та співпрацю. Незважаючи на складні обставини, туристична галузь України демонструє здатність до відновлення і розвитку. Впровадження нових стратегій, адаптація до змін та активне використання сучасних технологій дозволяють забезпечувати сталий розвиток туризму та підтримувати економічну стабільність країни. Туризм в Україні, навіть у часи війни, залишається важливим чинником відродження та міжнародного визнання [22].

Таким чином, розвиток туризму в Ізраїлі та Україні демонструє, як ці країни адаптуються до викликів і використовують свої унікальні можливості для зміцнення туристичної галузі. Ізраїль, з його багатою історичною та культурною спадщиною, а також з постійними геополітичними напруженостями, зміг стати привабливим туристичним напрямком завдяки ефективним маркетинговим стратегіям, розвиненій інфраструктурі та високим стандартам безпеки. Країна активно використовує цифрові технології, пропонуючи віртуальні тури та онлайн-букінг, що дозволяє підтримувати зв'язок з туристами навіть у складні часи.

В Україні, незважаючи на складні умови військового конфлікту, туристична галузь також демонструє здатність до адаптації та розвитку. Внутрішній туризм стає все більш актуальним, оскільки місцеві жителі відкривають для себе нові культурні та природні багатства своєї країни. Культурний та історичний туризм відіграє важливу роль у зміцненні національної ідентичності та підтримці культурної спадщини. Використання цифрових технологій, розвиток гуманітарного туризму та активна співпраця з міжнародною спільнотою сприяють відновленню інфраструктури та соціальної підтримки.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Напрями розвитку індустрії туризму в Україні на основі імплементації досвіду Ізраїлю.

Пошук напрямів розвитку індустрії туризму в умовах війни є критично важливим завданням для країн, що стикаються зі збройними конфліктами та політичною нестабільністю. Туристична галузь, яка зазвичай є важливим джерелом доходів, робочих місць та культурного обміну, зазнає серйозних втрат у такі періоди. Війна призводить до зниження рівня безпеки, руйнування інфраструктури та скорочення кількості туристів, що ставить під загрозу економічну стабільність багатьох регіонів. В умовах війни надзвичайно важливо знайти нові напрямки та стратегії, які дозволять підтримати та відновити туристичну галузь [18].

Розвиток внутрішнього туризму стає одним з ключових напрямків, що може сприяти економічній стійкості в умовах війни. Місцеві жителі, які продовжують подорожувати своєю країною, допомагають підтримувати місцеві бізнеси та зберігати робочі місця. Створення нових туристичних маршрутів, розвиток культурного та природного туризму можуть стати ефективними інструментами для залучення внутрішніх туристів. Крім того, внутрішній туризм сприяє зміцненню національної єдності та культурного обміну серед громадян, що є особливо важливим в умовах конфлікту.

Інноваційні підходи та використання сучасних технологій також відіграють важливу роль у розвитку туризму в умовах війни. Віртуальні тури, онлайн-букінг та інші цифрові інструменти дозволяють зберігати зв'язок з туристами та забезпечувати доступність туристичних послуг. Крім того, гуманітарний туризм, орієнтований на волонтерські проекти та підтримку постраждалих регіонів, стає все більш актуальним. Такий напрям не лише допомагає відновлювати інфраструктуру, але й залучає міжнародну спільноту

до підтримки країни. Пошук нових напрямків розвитку туризму в умовах війни є необхідним для забезпечення економічної та соціальної стійкості, підтримки культурної спадщини та зміцнення міжнародних зв'язків [22].

Напрями розвитку індустрії туризму в Україні мають стратегічне значення для збільшення туристичного потенціалу країни та підвищення її привабливості для відвідувачів з усього світу. Одним із ключових напрямків є розвиток туризму збереження природних ресурсів та екологічного туризму. Україна має великий потенціал у цьому напрямку завдяки своїм унікальним природним ландшафтам, національним паркам та заповідникам. Розвиток екологічного туризму сприяє збереженню навколишнього середовища та підвищенню екологічної свідомості серед місцевих жителів та відвідувачів.

Ще одним важливим напрямком є культурний туризм та вивчення історичної спадщини. Україна має багату культурну спадщину, яка включає давні історичні пам'ятки, музеї, мистецькі центри та народні традиції. Розвиток культурного туризму сприяє збереженню та презентації культурної спадщини, сприяє міжкультурному розумінню та співпраці. Такі заходи сприяють залученню туристів та створюють нові можливості для розвитку місцевих громад, зокрема розвитку ресторанного бізнесу, ремесел та розміщення в гостьових будинках [54].

Проведений аналіз розвитку туризму в Ізраїлі, як воюючої країни, дозволив визначити актуальні напрями розвитку туризму України на основі досвіду Ізраїлю (таблиця 3.1).

Одним із ключових напрямків є підвищення рівня безпеки туристів через впровадження сучасних технологій та ефективних заходів кризового менеджменту. Ізраїль успішно застосовує систему кризового управління, що включає співпрацю з міжнародними організаціями, спеціальні програми захисту туристів та посилені заходи безпеки. Україна може використовувати цей досвід для створення власних програм безпеки, які підвищать довіру туристів та забезпечать стабільний потік відвідувачів.

Таблиця 3.1

Актуальні напрями розвитку туризму України на основі досвіду Ізраїлю

Напрямок	Новації	Технології, IT-платформи, сервіс
Попит	<ul style="list-style-type: none"> - подорожі «в декілька кліків»; - персоналізація попиту та пропозицій; - тур «доповнювана реальність»; - подорожі з користю: отримання навичок в подорожах; з метою самореалізації; культурного обміну тощо; - нетривалі подорожі, короткі тури та week-end. 	<ul style="list-style-type: none"> - продукти Virtual Realty; - навігаційні додатки та GIS технології проектування подорожей, візуалізація турів; - докладне вивчення соціально-політичної атмосфери в країні/дестинації відвідування; - зменшення напруження в дестинаціях овер-туризму, відкриття нових турцентрів
Цифровізація туристичного сектору	<ul style="list-style-type: none"> - віртуальні подорожі; - чат-боти підтримки туристів 24/7; -технології розпізнавання обличчя; - масштабування автономності транспорту; - цифрові туристичні гіди; 	<ul style="list-style-type: none"> - зменшують напругу в транспортних хабах, аеропортах, готелях та інших місцях масового відвідування; - підвищують безпеку масових заходів; прискорюють процедуру паспортного контролю при перетині кордону.
Технології туропереїтингу	<ul style="list-style-type: none"> - технології «розумний готель» дають можливість суттєво зекономити на готельному розміщенні та обслуговуванні; - мобільні додатки (10-15 мобільних додатків і турист-початківець готовий до подорожі); - технології спрощення, тобто ті, які спрощують рутинні операції туристів (планування подорожі та бронювання в одному додатку); 	<ul style="list-style-type: none"> - спрощення основних процесів туропереїтингу: вибір туру/пакетних пропозицій; бронювання; підтвердження заброньованих послуг; оплата послуг; - значно збільшилася варіантність вибору подорожей завдяки динамічному підбору турів та послуг бюджетних перевізників; - уніфікована ціна одного турс-дня пакету послуг;
Маркетингові інновації	<ul style="list-style-type: none"> - соціальні мережі; - формування груп, клубів, спілок, союзів (будь-які форми спілкування «по інтересам»); - управління базами даних за допомогою штучного інтелекту 	<ul style="list-style-type: none"> - управління брендом через управління контентом, в якому задіяний турпродукт; - миттєве поширення інформації в межах груп зацікавлених туристів; - персоналізація обслуговування; - нові форми та варіанти співпраці в бізнес-середовищі; - нові види туристичної діяльності.

Попиту відображає нові тенденції серед туристів, такі як можливість планування подорожей «в декілька кліків», персоналізація попиту та пропозицій, використання доповненої реальності у турах, а також популярність коротких турів та подорожей на вихідні. Інновації в цій сфері включають продукти віртуальної реальності, навігаційні додатки та GIS технології для

проектування подорожей і візуалізації турів. Такі зміни дозволяють детально вивчати соціально-політичну атмосферу у країні чи дестинації відвідування та зменшувати напругу в місцях з надмірним туристичним навантаженням через відкриття нових туристичних центрів.

Цифровізація туристичного сектору включає віртуальні подорожі, чат-боти підтримки туристів 24/7, технології розпізнавання обличчя та масштабування автономності транспорту. Такі технології допомагають зменшити напругу в транспортних хабах, аеропортах, готелях та інших місцях масового відвідування, підвищують безпеку масових заходів та прискорюють процедуру паспортного контролю при перетині кордону. Цифрові туристичні гіді також стають невід'ємною частиною сучасного туристичного досвіду [45].

Технології туropolерейтингу охоплюють «розумні готелі», які дозволяють економити на готельному розміщенні та обслуговуванні, мобільні додатки, які спрощують підготовку до подорожі, та технології спрощення рутинних операцій, таких як планування подорожі та бронювання в одному додатку. Такі технології значно спрощують основні процеси туropolерейтингу, від вибору туру до оплати послуг, збільшують варіанти вибору подорожей завдяки динамічному підбору турів та бюджетних перевізників, а також уніфікують ціну одного туро-дня пакету послуг.

Маркетингові інновації включають використання соціальних мереж для формування груп, клубів та спілок за інтересами, управління базами даних за допомогою штучного інтелекту, управління брендом через контент-менеджмент, миттєве поширення інформації серед зацікавлених туристів, персоналізацію обслуговування, нові форми співпраці в бізнес-середовищі та нові види туристичної діяльності. Такі інновації дозволяють швидко адаптуватися до змін попиту та ефективно просувати туристичні продукти на ринку [11].

Крім того, в Україні доцільно розвивати внутрішній туризм в регіонах де відносно безпечно. В умовах війни внутрішній туризм стає ключовим елементом підтримки економіки та збереження робочих місць у туристичному

секторі. Ізраїль активно заохочує своїх громадян подорожувати країною, розвиваючи туристичні маршрути та покращуючи інфраструктуру. Україна також може стимулювати внутрішні подорожі через розвиток нових туристичних маршрутів, культурних та природних об'єктів, а також через активну рекламну кампанію, що підкреслює безпечність і привабливість місцевих напрямків [40].

Таким чином, актуальним для України є використання цифрових технологій для просування туристичних послуг і забезпечення комфорту туристів. Ізраїль активно використовує IT-платформи, віртуальні тури та мобільні додатки для планування подорожей і бронювання послуг. Україна може запозичити цей підхід для створення зручних цифрових сервісів, що дозволять туристам легко планувати свої подорожі, отримувати інформацію про безпечні маршрути та користуватися послугами в режимі онлайн, що допоможе залучити молодих і технологічно підкованих туристів, а також підвищити загальний рівень сервісу. Гуманітарний туризм, що став актуальним в Ізраїлі, також може бути впроваджений в Україні. Волонтерські проекти та гуманітарні ініціативи, спрямовані на допомогу постраждалим регіонам, не тільки привертають міжнародну увагу, але й підтримують відновлення інфраструктури та соціальної сфери. Україна, використовуючи цей досвід, може створювати програми гуманітарного туризму, що дозволять залучити волонтерів з усього світу до процесів відновлення та реконструкції, зміцнюючи таким чином міжнародні зв'язки та підтримуючи місцеві громади.

Загалом, досвід Ізраїлю показує, що навіть у складних умовах війни можна знайти ефективні стратегії для розвитку туризму. Впровадження сучасних технологій, розвиток внутрішнього туризму, підвищення безпеки та гуманітарний туризм є ключовими напрямками, які можуть сприяти відновленню та зростанню туристичної галузі в Україні.

3.2. Інструменти розвитку індустрії туризму в умовах війни.

Розвиток індустрії туризму в умовах війни є надзвичайно складним завданням, яке вимагає інноваційних підходів та ефективних інструментів. Туристичний сектор, що зазвичай є важливим джерелом доходів, робочих місць та культурного обміну, зазнає значних втрат під час збройних конфліктів. Незважаючи на ці виклики, країни, що перебувають у стані війни, можуть знайти шляхи для підтримки та відновлення туристичної галузі. Важливо розуміти, які інструменти можуть бути застосовані для збереження привабливості країни для туристів, забезпечення їхньої безпеки та підвищення рівня довіри до туристичних напрямків [22].

Одним з ключових інструментів розвитку туризму в умовах війни є підвищення рівня безпеки туристів шляхом впровадження сучасних технологій для моніторингу та забезпечення безпеки, розробку спеціальних програм захисту та кризового менеджменту, а також тісну співпрацю з міжнародними організаціями. Безпека є основним фактором, що визначає готовність туристів відвідувати певну країну, і тому інвестиції в цей напрямок є надзвичайно важливими. Інструменти, які забезпечують безпеку в туристичній галузі під час війни, включають впровадження сучасних технологій моніторингу та контролю, таких як системи відеоспостереження, розпізнавання обличчя, а також мобільні додатки для екстреного зв'язку та повідомлень про небезпеку. Крім того, створення та реалізація спеціальних програм захисту туристів, включаючи страхування, навчання персоналу з кризового менеджменту та розробку планів евакуації, є критично важливими. Співпраця з міжнародними безпековими організаціями та місцевими правоохоронними структурами допомагає підвищити рівень безпеки на ключових туристичних об'єктах і маршрутах, що сприяє відновленню довіри туристів і стабільності туристичних потоків навіть у найскладніших умовах [3].

Економічні інструменти для розвитку індустрії туризму в умовах війни включають державні субсидії та гранти для підтримки туристичних

підприємств, інвестиції в інфраструктуру, зокрема ремонт та модернізацію туристичних об'єктів, а також стимулювання приватних інвестицій через податкові пільги та кредити з низькими відсотковими ставками. Також важливою є підтримка малого та середнього бізнесу в туристичному секторі шляхом спрощення регуляторних процедур та надання консультаційної підтримки. Такі економічні заходи сприяють збереженню та створенню робочих місць, відновленню туристичних потоків і загальному економічному відродженню регіонів, які постраждали від військових дій.

Грантові проекти є важливим інструментом підтримки та розвитку індустрії туризму в умовах війни, оскільки вони надають фінансову допомогу для реалізації ініціатив, спрямованих на відновлення туристичної інфраструктури, покращення послуг та підвищення безпеки. Гранти можуть бути спрямовані на розвиток культурних і природних туристичних об'єктів, підтримку малого та середнього бізнесу у сфері туризму, а також на впровадження сучасних технологій та маркетингових стратегій. Такі проекти часто фінансуються міжнародними організаціями, урядами або приватними фондами, що дозволяє залучити додаткові ресурси і знання для відновлення та зростання туристичної галузі, навіть у складних умовах конфлікту [41].

Регіональні програми розвитку є ефективним інструментом підтримки туристичної галузі в умовах війни, оскільки вони спрямовані на комплексне відновлення та стимулювання економічної активності у постраждалих регіонах. Такі програми включають інвестиції в інфраструктуру, ремонт та модернізацію туристичних об'єктів, підтримку місцевих підприємств через субсидії та гранти, а також навчання і підвищення кваліфікації кадрів у туристичному секторі. Вони також передбачають розвиток культурних і природних ресурсів, проведення маркетингових кампаній для залучення туристів та співпрацю з міжнародними організаціями для залучення додаткових фінансових та технічних ресурсів. Регіональні програми розвитку допомагають створювати нові робочі місця, підвищувати якість життя місцевих жителів і сприяють відновленню та сталому розвитку туристичної галузі у кризових умовах.

Підвищення кваліфікації персоналу індустрії туризму є ключовим інструментом для забезпечення високого рівня обслуговування та адаптації до умов війни. Навчальні програми та тренінги з кризового менеджменту, безпеки, використання сучасних технологій та комунікаційних навичок допомагають персоналу ефективно реагувати на надзвичайні ситуації і забезпечувати безпеку туристів. Підготовка працівників до роботи в умовах підвищеного стресу та невизначеності підвищує їхню здатність надавати якісні послуги та підтримувати довіру туристів. Крім того, розвиток професійних навичок сприяє підвищенню загальної конкурентоспроможності туристичної галузі, стимулює економічну активність та сприяє стабільному розвитку навіть у складних умовах [32].

Створення нових регіональних туристичних продуктів та послуг є важливим інструментом для відновлення та розвитку індустрії туризму в умовах війни. Це включає розробку унікальних маршрутів, які підкреслюють культурні, історичні та природні багатства регіону, організацію тематичних турів, фестивалів та заходів, що привертають увагу як місцевих, так і міжнародних туристів. Інноваційні туристичні продукти, такі як екотури, агротуризм, культурні та гастрономічні тури, допомагають розширити туристичну пропозицію та залучити нові сегменти туристів. Розвиток таких продуктів стимулює місцеву економіку, створює нові робочі місця та сприяє збереженню культурної спадщини. В умовах війни нові регіональні туристичні продукти також допомагають перерозподілити туристичні потоки до безпечніших регіонів, підтримуючи загальну стабільність та розвиток туристичної галузі.

Цифрові технології також відіграють важливу роль у розвитку туризму під час війни. Використання ІТ-платформ для планування та бронювання подорожей, віртуальних турів та мобільних додатків дозволяє підтримувати зв'язок з туристами, забезпечувати доступність інформації та послуг у режимі онлайн. Такі технології допомагають підвищити рівень обслуговування та залучити молодих і технологічно підкованих туристів [8].

Таким чином, розвиток індустрії туризму в умовах війни вимагає комплексного підходу, що включає підвищення безпеки, стимулювання внутрішнього туризму, використання цифрових технологій та розвиток нових продуктів і послуг туризму. Такі інструменти допомагають забезпечити стабільність та зростання туристичної галузі навіть у найскладніших умовах. Інструменти розвитку індустрії туризму в Україні включають в себе широкий спектр заходів та програм, спрямованих на підвищення привабливості країни для туристів та створення сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії. Одним з таких інструментів є розвиток туристичної інфраструктури, який включає будівництво та модернізацію готелів, ресторанів, а також транспортних мереж і туристичних маршрутів, що дозволяє забезпечити комфортне перебування для туристів та стимулювати зростання туристичного потоку.

Розвиток індустрії туризму в умовах війни вимагає комплексного підходу та використання різноманітних інструментів, таких як підвищення безпеки, впровадження цифрових технологій, підтримка внутрішнього туризму, реалізація грантових проєктів, підвищення кваліфікації персоналу, створення нових регіональних туристичних продуктів та послуг, а також регіональні програми розвитку. Такі заходи сприяють збереженню та відновленню туристичної галузі, забезпечуючи економічну стійкість та розвиток постраждалих регіонів. Ефективне застосування цих інструментів допомагає не лише підтримувати туристичний сектор під час кризи, але й готувати його до швидкого відновлення та зростання у майбутньому, зміцнюючи національну економіку та міжнародний імідж країни.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Досліджено зміст та значення індустрії туризму в розвитку територій в складних геополітичних умовах. Доведено, що туризм відіграє вирішальну роль у соціально-економічному розвитку територій, стаючи не лише джерелом доходів та інвестицій, але й засобом збереження культурної спадщини і підвищення міжнародного іміджу країн. Розвиток туристичної інфраструктури сприяє створенню нових робочих місць, покращенню місцевих послуг і стимулюванню суміжних галузей. Крім того, активна промоція туристичних напрямків і культурних цінностей допомагає зміцнити національну ідентичність та сприяє культурному обміну між країнами.

Визначено фактори впливу військової агресії на туристичну діяльність. До таких факторів віднесено безпеку, політичну стабільність, економічні умови, маркетинг, сезонність та якість послуг. Забезпечення безпеки є основою для приваблення та утримання туристів, особливо в регіонах, що зазнають політичних або військових конфліктів. Політична стабільність впливає на інвестиційну привабливість та оперативне функціонування туристичних підприємств. Економічні умови визначають інвестиційні можливості та споживчу спроможність, впливаючи на всі аспекти туристичної промисловості. Маркетинг і промоція служать ключовими інструментами для просування регіону та приваблення туристів, в той час як сезонність впливає на планування та розподіл ресурсів. Якість послуг безпосередньо визначає задоволення туристів та їхню готовність повернутися або рекомендувати місце іншим.

Здійснено діагностику розвитку індустрії туризму України та Ізраїлю. розвиток туризму в Ізраїлі та Україні демонструє, як ці країни адаптуються до викликів і використовують свої унікальні можливості для зміцнення туристичної галузі. Ізраїль, з його багатою історичною та культурною спадщиною, а також з постійними геополітичними напруженостями, зміг стати привабливим туристичним напрямком завдяки ефективним маркетинговим стратегіям, розвиненій інфраструктурі та високим стандартам безпеки. Країна

активно використовує цифрові технології, пропонуючи віртуальні тури та онлайн-букінг, що дозволяє підтримувати зв'язок з туристами навіть у складні часи.

Запропоновано перспективні напрями розвитку індустрії туризму в Україні на основі досвіду Ізраїлю. Актуальним для України є використання цифрових технологій для просування туристичних послуг і забезпечення комфорту туристів. Ізраїль активно використовує IT-платформи, віртуальні тури та мобільні додатки для планування подорожей і бронювання послуг. Україна може запозичити цей підхід для створення зручних цифрових сервісів, що дозволять туристам легко планувати свої подорожі, отримувати інформацію про безпечні маршрути та користуватися послугами в режимі онлайн, що допоможе залучити молодих і технологічно підкованих туристів, а також підвищити загальний рівень сервісу. Гуманітарний туризм, що став актуальним в Ізраїлі, також може бути впроваджений в Україні. Досвід Ізраїлю показує, що навіть у складних умовах війни можна знайти ефективні стратегії для розвитку туризму. Впровадження сучасних технологій, розвиток внутрішнього туризму, підвищення безпеки та гуманітарний туризм є ключовими напрямками, які можуть сприяти відновленню та зростанню туристичної галузі в Україні.

Запропоновано використання в індустрії туризму різноманітних інструментів, таких як підвищення безпеки, впровадження цифрових технологій, підтримка внутрішнього туризму, реалізація грантових проєктів, підвищення кваліфікації персоналу, створення нових регіональних туристичних продуктів та послуг, а також регіональні програми розвитку. Такі заходи сприяють збереженню та відновленню туристичної галузі, забезпечуючи економічну стійкість та розвиток постраждалих регіонів. Ефективне застосування цих інструментів допомагає не лише підтримувати туристичний сектор під час кризи, але й готувати його до швидкого відновлення та зростання у майбутньому, зміцнюючи національну економіку та міжнародний імідж країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич, Ю. П., Примак Т. Ю. Сучасні методи просування та стимулювання збуту туристичних продуктів за допомогою соціальних мереж. *Економіка та суспільство*, 2020. 22. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/131/126>
2. Барвінок Н.В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18 (2). С. 206–217. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.206-217>.
3. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. Вип. 5 (23). С. 168–180. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-168-180](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-168-180).
4. Босовська М.В. Інтеграційні процеси в туризмі: монографія. Київ: КНТЕУ, 2015. 832 с.
5. Брич В., Мазур В. Управління якістю туристичних послуг у сучасних умовах господарювання. *Стратегія економічного розвитку України*. 2014. Вип. 35. С. 161-170.
6. Вахович І.М., Матвійчук Л.Ю., Смаль Б.А. Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.*, 2021. 6. (41). С. 494-502. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251512>.
7. Гаврилюк А.М. Міжнародний досвід розвитку туризму в умовах війни та поствоєнний період. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації» (м. Київ, 14-15 квітня 2022 р.). К.: КНУКІМ, 2022. 294 с. С.93-95.
8. Глубоченко К. О., Дорошенко О. М. Аналіз сучасного стану ринку та перспективи туристичних послуг в Україні. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №30 2021, 71-75 <https://modecon.mnau.edu.ua>.

9. Гончаренко Ю. Стратегічний менеджмент в туристичному бізнесі: підходи та методи. Сучасні технології, матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 2020. 168-170.

10. Горіна Г.О., Бабушко С.Р., Безкоровайна Л.В., Богатирьова Г.А. та інші. Особливості розвитку ринку туристичних послуг України під впливом COVID-19 та карантинних обмежень: монографія /наук. ред. Г.О. Горіна. Кривий Ріг: Вид. ДонНУЕТ, 2021. 135. URL: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/2254/>

11. Гук Н.А. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток держави. Актуальні проблеми моделювання та управління соціально-економічними системами в умовах глобалізації: матеріали Міжнародна науково-практична конференція Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2018. 308 с. С. 143-147.

12. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від від 5 серпня 2020 р. № 695. Офіційний вісник України. 2020. № 67. 315 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/sp:max100#Text>. 187.

13. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні: монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 470 с.

14. Дугінець Г. В. Особливості розвитку міжнародного ринку туристичних послуг в умовах глобалізації. *Економічний простір : збірник наукових праць* 2018. № 139. С. 5-13.

15. Зарубіна А., Сіра Е., Демчук, Л. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022 Вип. 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>.

16. Звіт Всесвітньої ради з туризму і подорожей (WTTC). URL: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact>.

17. Калмиков Олексій. Скільки коштує Ізраїлю конфлікт з палестинцями. Чи може він розорити країну. РБК-Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-57335692>. (дата звернення: 05.03.2024).

18. Кіптенко В.К., Кузьменко К.П. Туристична політика та програми розвитку туризму в Ізраїлі. *Географія та туризм*. 2012. № 18. С. 85-91. URL: http://www.geolgt.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=38&lang=uk (дата звернення: 10.03.2024).

19. Краснодєд Т., Попова Т. Потенціал України у контексті міжнародного туризму. *Економіка та суспільство*, (28), 2021 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-8>.

20. Кифяк О. В. Теоретико-методологічний базис формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 332 с.

21. Кузьмін О. Стратегічний менеджмент в туризмі: підходи та інструменти. *Економіка та управління підприємствами складних систем*, 2(23), 2018. 68-73.

22. Лелюк О. Можливості післявоєнного відновлення галузі туризму в Україні. *Географія та туризм: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф.*, 28.02– 1.03 2023 р. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. С. 368-374.

23. Любіцева О. О., Романчук С. П. Паломництво та релігійний туризм. Київ : Альтерпрес, 2011. 416 с.

24. Маджумдар К., Гончарова К. Повстати з руїн. Які країни після війни стали популярними у туристів? URL: https://tourlib.net/statti_ukr/madzhumdar.htm

25. Мазаракі А.А., Антонюк К.Г. Характеристика публічно-приватного партнерства як ефективної форми інвестиційного забезпечення сфери туризму в Україні. *Бізнес Інформ*. 10. 2021. С. 50-56.

26. Матвійчук Л.Ю., Барський Ю.М., Лепкий М.І., Карпюк І.В., Подоляк В.М. Напрями фінансового забезпечення розвитку туристичної галузі України в сучасних умовах. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2021. Вип. 4 (39), 570-577.

27. Матвійчук Л.Ю., Барський Ю.М. Факторний аналіз розвитку готельно-ресторанного господарства на рівні регіону. *Економічні науки: зб.*

наук. праць ЛНТУ. Серія «Регіональна економіка». Вип. 17 (67) Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2020.

28. Мельничук Д.С. Розвиток індустрії туризму в умовах війни: досвід Ізраїлю. І Всеукраїнська інтернет-конференція молодих учених та студентів «Перспективи розвитку туризму та сфери гостинності в Україні і світі» (травень, 2024 року).

29. Моца А., Шевчук С., Серета Н. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31>.

30. Національний інститут стратегічних досліджень. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf>.

31. Ніколайчук О. А. Тренди розвитку вітчизняної індустрії гостинності в умовах Covid-19, *Вісник ХНУ ім. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавств. Туризм*. Випуск 13, 2021.

32. Носирєв О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 1 (26). С. 55-68. URL: <https://doi.org/10.33108/sepd.2022.01.055>.

33. Романенко О.О., Яворська О.Г. Особливості інновацій в туризмі та індустрії гостинності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 5-9. URL: http://www.investplan.com.Ua/pdf/8_2018/3.pdf (дата звернення: 10.02.2024).

34. Романенко І. Стратегічний менеджмент в туризмі: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Економічні науки*, 1(98), 2020. 68-72

35. Роїк О.Р., Недзвецька О.В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 46. С. 11-15. URL: <https://10.32999/ksu2307-8030/2022-46-2>

36. Онищук Н.В. Розвиток індустрії гостинності в Україні та світі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4 (21). 297-304.
37. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.04.2024).
38. Офіційний сайт Національної туристичної організації. URL: <http://ntoukraine.org> (дата звернення: 08.04.2024).
39. Офіційний сайт UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>. (дата звернення: 12.04.2024).
40. Офіційний сайт ГО «Асоціація готелів та курортів України» (UHRA) URL: <https://ring.org.ua/edr/uk/company/43851744>.
41. Перегуда Ю., Кривоберець М. Державна підтримка підприємств туристичної галузі в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Підприємництво та інновації. 2022. Випуск 23. С. 16–20. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.3>
42. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: [колективна монографія]. Видання сьоме. За науковою. ред. Л. Матвійчук, Ю. Барського, М. Лепкого. Луцьк: ІВВ ЛНТУ. 2021. 360 с.
43. Прищеп Д. А. Вплив війни на розвиток туристичної діяльності в Україні. Кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 Туризм. Львів: ЛНУП, 2023. 65 с. URL: <https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/>
44. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розбудова інфраструктури. Сфера туризму і курортів». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>
45. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р від 16.03.2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/249826501>.
46. Про приєднання до Протоколу про сталий туризм до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 22.02.2017 р. № 1905-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1905-19>.

47. Тимошенко Т., Богославець О., Шевчук О. Європейський досвід залучення зацікавлених сторін в проєктній діяльності організацій з управління туристичними дестинаціями: приклад Швеції для України. *Економіка та суспільство*, (51). 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-59>

48. Смирнов І., Любіцева О. Туристичний бізнес під час пандемії COVID-19: світовий та український досвід. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. 2020. № 3(2). С. 196-207.

49. Сіра Е.О., Голубець І.М., Безрученков Ю.В. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 68. С. 155–158. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-27>.

50. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: збірник матеріалів науково-практичного семінару. Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. 64с.

51. Фастовець О.О. Розвиток сфери туризму Ізраїлю: досвід для України. *Економіка та суспільство*, (41), 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-11>.

52. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті євроінтеграції України. *Приазовський економічний вісник*. Запоріжжя. 2018. Випуск 2. С. 15-21.

53. Шевченко А.В., Сава Є.В. Особливості сучасного стану розвитку ринку туристичних послуг в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. 5(67). с. 45-50

54. Юхновська Ю. О. Вплив глобалізації та євроінтеграції на туристичну галузь України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород. 2019. Випуск 23. С. 147-152.

55. World Economic Forum (Travel & Tourism Development Index (TTDI) 2021 results and research) Індекс розвитку подорожей та туризму 2021: відновлення для сталого та стійкого майбутнього. Всесвітній економічний форум.